

U DŽUNGLE REPUBLIKY

POLICEJNÍ KOMISAŘSTVÍ V CHUSTU

DAVID HUBENÝ

Úvod a rozbor pramenů a literatury

Československá správa Podkarpatské Rusi od roku 1919 budovala jednotlivé obory státního aparátu, což nepřerušila ani vojenská diktatura zavedená s ohledem na vnitřní a vnější ohrožení. V rámci Civilní správy Podkarpatské Rusi, která vznikla jako podřízená složka vojenského diktátora, byl od počátku přítomen i policejní referát, který dohlížel na výkon jednotlivých hlavních městských kapitanátů. Do těchto složek samosprávy byli postupně dosazováni českoslovenští státní úředníci, neboť maďarský personál buď svá stanoviště opustil, nebo se mu nedalo důvěřovat. Kapitanáty se tak proměnily v jakýsi amalgám státních a samosprávných úředníků, který pochopitelně nevyhovoval ve všech ohledech potřebám státní bezpečnosti. Proto v roce 1922 došlo k postátnění několika hlavních policejních kapitanátů, přičemž Policejnímu ředitelství v Užhorodě byla podřízena jednotlivá komisařství vzniklá napříč Podkarpatskou Rusí mj. Chustu, který během první republiky získal několik nových úředních budov, včetně domů pro úřednictvo a jeho rodiny.¹

Prameny k dějinám nejnáchodněji umístěného policejního komisařství meziválečného Československa jsou roztroušeny v několika fondech Národního archivu. Ve fondu Předsednictvo ministerské rady se jedná především o údaje k rozhodnutí vlády o zániku úřadu na počátku třicátých let. K samotnému životu úřadu jsou mnohem podstatnější jednotlivé části obřího fondu Ministerstvo vnitra I. Konkrétně se jedná o fond Ministerstvo vnitra I. – prezídium, kde se nachází množství hlášení o jednotlivých násilných střetech především s místními agilními a velmi konfrontačními příslušníky a sympatizanty Komunistické strany Československa a incident se zbitím obyvatel vesnice Boroňava, která spadala do dohledacího obvodu zkoumaného komisařství. Ve fondu Ministerstvo vnitra I. – prezídium, státní policie a četnictvo – dodatky se potom nachází zprávy z jednotlivých inspekcí, které umožňují sledovat vývoj komisařství a zejména jeho per-

---

¹ K Chustu samotnému spolu s bohatou fotografickou výbavou viz Kuštek, Vladimír: Československý svět v Karpatoch. Bratislava 2018, s. 178–188.

sonální a prostorově nedostatečné zabezpečení, jakož i nepřátelský postoj vedení Chustu k instituci státní policie. Uvedené zprávy inspekcí jsou rovněž dohledatelné ve fondu Policejní ředitelství Praha II. – prezídium, kde jsou různá hlášení o dočasném vyslání příslušníků Policejního ředitelství v Praze na Podkarpatskou Rus, kde měli krátkodobě působit na budovaných bezpečnostních úřadech. Ve fondu Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna se podařilo dohledat k některým policistům a správcům komisařství jejich složky s průkazovými fotografiemi. Další fondy Národního archivu byly využity jen doplňkově.

Archiv bezpečnostních složek uchovává ve fondu Osobní evidenční karty příslušníků MV záznamy o nástupu a odchodu příslušníků policie. Výrazněji byl též využit fond Vrchní očištná komise pro státní a veřejné zaměstnance 1945–1948, který obsahuje podrobnosti k poválečnému prověřování jednoho z vedoucích představitelů komisařství s tragickým rodinným příběhem. Další archivní soubory zpracované tímto archívem byly použity okrajově.

Šířeji posloužil Státní archiv Zakarpatské oblasti a jeho fondy 29 a 63, které schraňují spisy prezídia a ostatních částí Civilní správy Podkarpatské Rusi a které byly částečně využity. S ohledem na pandemickou a politickou situaci v posledních letech však nemohl být v tomto archivu podniknut potřebný další výzkum s výjimkou fondu 41 obsahujícího písemnosti chustského policejního komisařství, z nichž některé laskavě nafotil a autorovi studie zaslal vážený kolega Jurij Danilec (viz níže).

Ostatní archivy a archivní soubory obsahují jen dílčí údaje.

S Chustem, tamní policií a v místě působícími komunisty bylo spojeno několik konfrontací, kterým se díky ztrátám na životech nebo zapojení členů KSČ zvolených do Národního shromáždění dostalo značné mediální pozornosti. Vedle různých periodik se některými střety zabýval komunistický spisovatel Vašek Káňa² a díky angažmá senátora Ivana Lokoty v některých konfliktech a jeho následnému uvěznění se některými bitkami zabývala ještě brožurka vzniklá na podporu Lokotova osvobození z pera senátora Františka Nedvěda.³ Tyto střety pochopitelně traktovala i pozdější literatura vydávaná po roce 1948.

Poděkování náleží váženému kolegovi doc. Juriji Danilcovi z Užhorodské národní univerzity, který laskavě poskytl hůře dostupné sovětské edice sledující násilné střety komunistů s buržoazní policií⁴ a který zprostředkoval archiválie

2 Káňa, Vašek: Zakarpatsko. Reportáž ze života ukrajinského proletariátu v Československu. Praha 1932.

3 Nedvěd, František: Ivan Lokota. Politický film z československých dějin o třiceti obrazech s úvodem. [Praha 1935].

4 Шляхом жовтня. Том II. 1924–1929 рр. Ужгород 1961; Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962.

z fondu 41 Státního archivu Zakarpatské oblasti. Další dík náleží Miloši Bernartovi, který ze své soukromé sbírky poskytl snímek chustského oddělení sboru uniformované stráže bezpečnosti.

V éře první republiky nebyly názvy podkarpatorských lokalit zcela ustáleny, což se týkalo nejen vesnic, ale dokonce i větších sídelních jednotek, včetně Chustu, ačkoliv v něm vedle komisařství byl umístěn mimo jiné okresní úřad a jeden ze tří podkarpatorských krajských soudů! V pramenech se tak můžeme setkat s názvy Hust i Chust, přičemž prvně uvedené jméno dominovalo na počátku dvacátých let a o Hustu mluvila i vyhláška ministra vnitra zakládající policejní komisařství, ale později zcela převládla podoba Chust, které se přidržujeme i v tomto příspěvku. V případě citací z pramenů je použit ten název, který si zvolil autor dané archiválie.

Vznik státní policie

Státní policie byla pro město novinkou. Sice už před první světovou válkou mělo město vlastní policejní kapitanát s osmi městskými strážníky vedenými jedním strážmistrem, kteří konali policii polní, požární a tržní, ale vlastní bezpečnostní službu obstarávala místní sedmičlenná četnická stanice. Během války přešla policejní agenda na vojenskou policii v síle 40 mužů a obecní strážníci se proměnili v obecní sluhy. Po příchodu československé armády se bezpečnostní služby ujalo 14 mužů vojenské policie až do jejího zrušení v polovině roku 1921, kdy se výkon služby bezpečnostní opět vrátil do moci četnictva a oněch místních policistů, jejichž počet se smrskl na čtyři, ale později se navrátil na původní stav osmi strážníků a jednoho nadstrážmistra. Městští policisté však nebyli vůbec náležitě vycvičeni – stejně jako před první světovou válkou... Navíc plat chustských policistů byl tak nízký, že policejní službu brali jen jako vedlejší zaměstnaní a hlavním živobytím pro ně byla práce v zemědělství. V případě zestátnění policie se nepočítalo s převzetím jakéhokoliv inventáře z prostého důvodu – s výjimkou uniform a výzbroje nebylo co převzít. Naopak do budoucího obvodu státního policejního komisařství se považovalo za nutné přibrat obec Čebreň.⁵

Za zřízení státní policie v Chustu se přimlouvalo i zemské četnické velitelství, které v létě 1921 upozorňovalo na prostou skutečnost, že s ohledem na rozsáhlý obvod města a probíhající náboženské třenice na venkově není četnictvo s to zakročit vždy a ve všech případech. Četnictvo bylo přitom civilními úřady ještě žádáno o zesílení četnické stanice v Chustu z pěti mužů o dalších šest až osm mužů, ale četnictvo prostě dodatečné síly již nemělo. Civilní úřady si však těžkosti četnictva uvědomovaly a samy žádaly, aby zesílení četnické stanice bylo bráno jako

---

5 Державний архів Закарпатської області (dále DAZO), f. 29, opis 4, d. 37, fol. 34–34v, 44–47v.

dočasné řešení celé situace, kterou mohlo trvale vyřešit jen zřízení státní policie.⁶ Do té doby bylo v případě chustského hlavního policejního kapitanátu postupováno stejně jako u ostatních podkarpatských kapitanátů, totiž dosazováním státního personálu a přeměny čistě samosprávného bezpečnostního úřadu v úřad kombinující státní a samosprávné zaměstnance, kteří v něm mohli působit jen tehdy, pokud se jim dalo věřit, resp. pokud složili příslušný slib věrnosti. Stejně jako u ostatních kapitanátů se však jednalo jen o nevyhovující provizorium, které přinášelo množství problémů, zejména kvůli turnusovému nasazování státních zaměstnanců z historických zemí, z nichž se ne všichni osvědčili v podkarpatských podmínkách (morálně, odborně, politicky). Ostatně vlnu nevole vyvolal takto dosazený šéf chustské policie Jílek, který se dne 26. května 1921 měl vyjádřit v tom smyslu, že místní obyvatelé nepotřebují svobodu.⁷

Důvody k zesílení bezpečnostních složek v Chustu byly na počátku dvacátých let více než dostačující: „*Loupeživé bandy, podporované neschůdným zalesněným terénem, provozovaly od delší doby svoji nekalou činnost; státní majetek telegrafní a telefonní bývá často poškozován a požáry lesů byly dosti častým zjevem. Komunická agitace a maďarská agitace nepřispívají rovněž k uklidnění poměrů*“.⁸

Dlouhodobé a hlavně věcně opodstatněné volání po zestátnění policejních kapitanátů na Podkarpatské Rusi bylo nakonec vyslyšeno a stejně jako berehovské a mukačevské policejní komisařství mělo i chustské policejní komisařství shodný rodný list v podobě vyhlášky ministra vnitřní záležitostí ze 14. října 1922 č. 299/1922 Sb. z. a n. Obvod komisařství zahrnoval nejen samotný Chust, ale též blízké osady Boroňava a Čebreň, tedy došlo k naplnění dřívějších požadavků na sjednocení bezpečnostní služby ve městě a v Čebreni. Všechna komisařství byla organizační složkou Policejního ředitelství v Užhorodě, které obstarávalo některé personálně-administrativní a další úkony, čímž odbřeňovalo své exponované části. Ovšem i tak byla oblast dozorovaná komisařstvím poměrně rozlehlá.

Obtížné budování úřadu

Základem každého úřadu jsou pochopitelně jeho zaměstnanci, ale stejně jako i v dalších oborech státní správy nebyl na začátku československé éry dostatek místních kvalifikovaných a loajálních kádrů, tudíž musela státní správa přistoupit k rotování personálu vyslaného na Podkarpatskou Rus na různé dlouhé turnusy. To se týkalo i vedoucích pracovníků. Nevýhody tohoto řešení byly zjevné – sotva se pracovníci zapracovali a rozkoukali, již končilo jejich nasazení. Navíc, jak již

6 DAZO, f. 29, opis 4, d. 37, fol. 124–128.

7 Співак, Б. І.: Боротьба комуністів Закарпаття за маси, проти угодовської політики правих соціал-демократів (1921–1924). Наукові записки. Том XXIX, 1957, s. 168.

8 DAZO, f. 29, opis 4, d. 37, fol. 33v.

bylo zmíněno dříve, ne každý se dokázal aklimatizovat na podkarpatoruské poměry. Další nevýhodou pak bylo, že se jen těžko budovala dlouhodobá paměť úřadu, stálost rozhodování a už vůbec ne nějaký duch úřadu. Nové komisařství zažilo několik správců, z nichž někteří jsou dobrým dokladem nevýhody točení kádřů, třeba je nutno uznat, že jiné řešení nedostatku odborně kvalifikovaného a státně spolehlivého personálu se v zásadě nedalo uskutečnit.

Řízením nově vzniklého komisařství byl v roce 1922 pověřen policejní koncipista František Vinič.⁹ Nadřízení uznávali, že „*byl Vinič velmi pracovitým, svědomitým a spolehlivým úředníkem, postrádal však odborné způsobilosti k samostatnému vedení úřadu. Musí býti uváženo, že Vinič úřad znovu zřizoval, a to za poměrů velmi těžkých. Nejen obecenstvo, ale i sám bývalý notář a obecní zastupitelstvo bylo nepřátelsky policii nakloněno*“.¹⁰ O Františkovi Viničovi, jenž se po dvouletém nasazení vrátil do Prahy, podkarpatoruský český tisk uvedl, že „*dovedl ve své těžké situaci získati si přízně obecenstva svojí přísnou objektivností, kterou mohl jistě sloužiti za příklad úředníka*“,¹¹ ba tentýž tisk se k jeho odchodu vrátil s tím, že „*obyvatelstvo mělo rádo tohoto snaživého úředníka a nerado se s ním loučí*“.¹² Viničovo dočasné angažmá může být také dokladem, jak krátkodobé exponování úředníků působilo problémy, např. vojenské správě kvůli doručování vojenských dokladů.¹³

Vinič přitom k policii nastoupil teprve 23. ledna 1920, tudíž zřídít a vést exponované komisařství pro něj bylo obrovským úkolem.¹⁴ Po svém podkarpatoruském angažmá se vrátil do Prahy a od roku 1929 působil v Liberci jako zástupce policejního ředitele. V roce 1938 krátce vedl Státní policejní úřad v Trutnově a během okupace krátce působil opět v Liberci a od dubna 1941 na malostranském policejním komisařství v Praze.¹⁵ Službu zakončil 30. června 1950, kdy byl pensionován.¹⁶

Inspekce košického policejního ředitele Karla Slavíčka z února 1924 odhalila trudný stav státní policie v Chustu pod Viničovým vedením, která se od svého vzniku potýkala s nepřátelským přístupem vedení obce. Proti přidělení místnos-

---

9 Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), f. Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV, sign. Z-7-16, fol. 49.

10 Národní archiv (dále NA), f. Ministerstvo vnitra I. – prezidium, státní policie a četnictvo – dodatky (dále PMV-dod.), kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

11 Podkarpatské noviny, 24. XI. 1924, č. 13.

12 Podkarpatské noviny, 1. XII. 1924, č. 14.

13 NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 4059, sign. V 1495/14, manipulační období 1921–1930.

14 ABS, f. Osobní evidenční karty příslušníků Ministerstva vnitra (dále OEK MV) – Vinič, František (nar. 28. března 1891).

15 ABS, f. Mapy zpráv zpracované Studijním ústavem MV, sign. Z-7-16, fol. 49.

16 ABS, f. OEK MV – Vinič, František (nar. 28. března 1891).

tí komisařství obec využila všechny možnosti odvolání, ba v případě jedné lokality muselo být k jejímu zajištění povoláno četnictvo (konkrétně do obecního domu...). Úřadovny komisařství se nacházeli ve čtyřech místnostech obecního domu na Masarykově ulici č. 9. Oddělení uniformované stráže se nacházelo na téže ulici v č. 6 a zabíralo pět místností, zatímco kancelář velitele oddělení byla na Masarykově ulici č. 81. Ubikace mužstva složené ze dvou místností byly vlhké, dveře a okna chatrná. Navíc pro ubikace mužstva byl zabrán byt zázračného rabína, což vyvolalo vzbouření lidu živené městským notářem, který dal vybubnovat obyvatelstvo, aby zabránilo rekvizici. Městský notář byl proto disciplinárně vyšetřován. Trudný popis stavu ubikací se hodil i na hlavní strážnici. „*Druhá strážnice, nacházející se na nádraží, neodpovídá hlavně z toho důvodu, protože hraničí se záchodem. Při zavřeném okně jest na této strážnici nesnesitelný zápach.*“ Za těchto okolností je překvapivým zjištěním, že se v místě dosud neustavila odbočka odborového sdružení stráže bezpečnosti. S výjimkou prostor v obecním domě (kde obci patřily už jen dvoje železná kamna a dvě žárovky) byly ostatní místnosti pronajaté. Navíc se stále řešila otázka, jakou částkou bude obec přispívat (hlavnoslužbový úřad v roce 1923 navrhoval částku 34.000 korun). Nepřekvapí proto, že snahy o novostavbu narážely na nepříznivou reakci vedení obce ohledně poskytnutí pozemku, popř. materiálu a pracovních sil. Nedostatek byl rovněž v ubytování, které muselo být často zajištěno u soukromníků, ba přednosta úřadu bydlel ve své kanceláři a v další místnosti spal jeden strážník.¹⁷

Komisařství nemělo vlastní věznicu, jejíž parodii provozovalo město, které se také staralo o dozor a stravování, jakož i dopravu postrkovaných osob. Zdravotní prohlídky zajišťoval MUDr. Emerich Lakatoš. Prohlídky mužských vězňů zajišťovala stráž bezpečnosti, vězeňkyně prohlížela uklízečka.¹⁸

Inventář byl tak nepřehledně sepsaný, že bylo nařízeno jeho přepracování, přičemž prakticky absentovala odborná knihovna.¹⁹

Po personální stránce bylo komisařství osazeno jedním konceptním úředníkem (policejním komisařem) a jedním policejním koncipientem. Kancelářský personál se skládal z jednoho kancelářského oficianta a jednoho kancelářského pomocníka. K dispozici byl dále jeden úřední zřízenec a pět civilních strážníků.²⁰

Úřední činnost nebyla rozdělená do jednotlivých referátů, jen prezidiální agendu řešil sám přednosta, ale nevedl zvláštní protokol. Spisy však měl uložené v separátní skříni. Nečinil záznamy politického rázu a úřad nedostával žádné časopisy, a hlavně mu nebyly přiděleny peníze na státněbezpečnostní agendu. Šif-

17 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

18 Tamtéž.

19 Tamtéž.

20 Tamtéž.

rový klíč byl uložen ve skříni, ačkoliv byla k dispozici pokladna. Přednosta obstarával též osobní záležitosti, ale kvalifikační tabulky byly uloženy v Užhorodě. Nepřekvapí, že se nevedla kniha lhůt, jen byla krátce před inspekcí zavedena skříň tzv. „*lhůtník*“. Z evidencí se vedl přehled cizinců, kniha zatykačů, evidence krádeží a kniha ztrát a nálezů, kterou vedl policejní agent Michal Szér, jenž obstarával též bezpečnostní a pátrací agendu. Policejně soudní agendu vedl koncipient Špeník, který měl na starost rovněž spolkovou a bezpečnostní agendu. Spolková evidence chyběla, pouze se vedly spisy jednotlivých spolků. Dále chyběla evidence divadelních a filmových představení. Nepořádky byly rovněž v přihlašovací agendě, stejně jako u podacího protokolu a spisovny. „*Index zavádí se teprve nový zcela bez jakéhokoliv systému, pouze dle písmen, seznam materiálů schází, spisy založeny ve skříni bez desek a fasciكل*“.²¹

Funkci policejní lékaře zastával MUDr. Emerich Lakatoš od prosince 1922, ale do dne kontroly nebyl nijak odměněn, ba jeho postavení nebylo právně a materiálně nijak ošetřeno, ačkoliv o jeho činnosti byly informovány nadřízené složky. Možná příčina se spatřovala v tom, že lékař dosud neobdržel státní občanství, ale i tak bylo konstatováno, že není možné, aby pracoval zdarma. Shodou okolností rozhodlo Ministerstvo zdravotnictví a tělesné výchovy 18. února 1924 o ustavení Lakatoše smluvním policejním lékařem s měsíční odměnou 500 korun.²²

Celkově správce úřadu žádal o přidělení dalšího konceptního úředníka, kancelářské síly znalé psaní na stroji, dvou až tří jízdních kol a pochopitelně novostavbu. Inspekce se však domnívala, že počet úředníků je dostatečný. Problém však viděla v tom, že „*exponovaný komisař Vinič jest úředník velmi mladý, bez jakýchkoliv zkušeností, diletant ve službě, člověk bez zájmu*“, který není vhodný pro vedení úřadu, neboť mu mimo jiné chybí praxe. Vytčeno mu bylo, že sice při inspekci sliboval zavedení různých úředních pomůcek, ale na to měl čas, jak podotkl Slavíček, již od 22. prosince 1922, tedy od založení úřadu. Proto bylo doporučeno jeho odvolání a nahrazení kvalifikovaným kádrem, který by dohlédl na povznese ní zbytku posádky.²³

Oddělení stráže bezpečnosti nemělo na svém čele odborníka. Zatímní revírní inspektor Květoslav Reisinger neměl žádnou samostatnou odpovědnost, „*nevyvínuje ani dostačitelné ambice, nýbrž spoléhá se, jak se zdá, ve všem na svého čefa, správce komisařství*.“ Reisingerovi prý chyběl zájem o věc, ale aspoň uznával, že je v dané problematice diletantem. V administrativě byl naprostý chaos, kdy zcela chyběly některé základní úřední knihy, popř. byly jejich záznamy neúplné, event. byly např. tresty zaneseny jen v jednotlivých rozkazech, ale nikde nebyl veden

---

21 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

22 Tamtéž.

23 Tamtéž.

jejich celkový přehled. Slaviček si pochopitelně posteskl, že „*jest vyloučeno, abych v poměrně tak krátké době, která mi k inspekci jednotlivých komisařství stojí k dispozici, mohl prohlížeti všechny denní rozkazy z období jednoho a půl roku a činiti si o potrestáních patřičné výpisy. Zprávu o disciplinárním stavu oddělení v Hustu podati nemohu*“, ale i tak zjistil, že došlo k propuštění čtyř strážníků pro opilství. Přehled služebních čísel a zbraní byl veden primitivně na jednom kusu papíru. Evidence dovolených byla nově založená na začátku roku 1924, ale s ohledem na datum kontroly se tam nenacházel jediný zápis, neboť nikdo o dovolenou nepožádal. Inventář byl veden tak nepřehledně, že mohl být měněn libovolně. Nově se musela založit rodinná kniha, protože předtím byla špatně založená.²⁴

Počet jednoho úředníka stráže coby velitele shledala inspekce jako dostatečný, neboť systemizovaný stav mužstva byl 40, i když k naplnění chyběla jedna síla. Z celkových 39 strážníků byl jeden odvelen k pasové pohraniční kontrole v Dubovince. Z 39 mužů bylo sedm nadstrážníků, 19 definitivních a 13 zatímních strážníků. Z nich bylo 10 svobodných a 29 ženatých. Národnostně se jednalo o 32 Čechů, šest Rusínů a jednoho Slováka. Mezi strážníky bylo 20 legionářů. Zdravotní stav byl obecně dobrý až na to, že čtyři příslušníci onemocněli syfilidou, a chustské oddělení tak bylo na celé Podkarpatské Rusi „*nejzamořenější*“. Ostatně bylo konstatováno, že prostituce je velmi rozšířená, nijak se jí nečelí a veřejných prostitutek bylo známo sedm.²⁵

Značné nedostatky byly v oblasti výcviku, kdy nebyly vedeny cvičné střelby (výzbroj se sestávala z pistolí a dále šesti pušek zapůjčených vojenskou správou), zdravotní výcvik a kurs první pomoci probíral velitel oddělení, ovšem bez záznamu, a vedení tohoto výcviku měl obstarávat policejní lékař, který měl být na tuto povinnost upozorněn. Ostatně vybavení pro první pomoc bylo zcela nedostatečné, neboť se skládalo z nepřenosné lékárničky, v níž chybělo vybavení pro první pomoc, včetně obvazů. Nedostatek to byl o to závažnější, že v místě nebyla žádná záchranná stanice. Dále chyběl výcvik v plavání a zacházení se čluny, ačkoliv během roku 1923 příslušníci stráže obdrželi dvě pochvalná uznání „*za odvahu prokázanou v nebezpečí povodně*“. V této souvislosti pak překvapí, že pro případ poplachu nebyly vydány žádné pokyny. Nevěnovala se pozornost tělesnému cvičení a pro výcvik jui-jitsu chyběl cvičitel. Naopak byl dostatek pomůcek pro školení mužstva, ale záznamy byly jen povrchní.²⁶

Oddělení stavělo šest denních hlídek po jednom muži a čtyři noční hlídky (dvě dvoumužové a dvě jednomužové). Další hlídky 24 hodin denně obstarávali dva strážníci na nádraží. Mužstvo na hlídkách bylo kontrolováno třemi muži

24 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

25 Tamtéž.

26 Tamtéž.

v 15minutových intervalech na kontrolních bodech. Věznici denně hlídal určený klíčník. „Celkově posouzeno, jest podle tohoto rozdělení stavu mužstva velmi dobře využito.“ S ohledem na rozlehlost obvodu se doporučovalo pořízení několika jízdních kol.²⁷

Ačkoliv v době kontroly došlo k určitému zlepšení vztahu obyvatelstva k policii, jejíž mužstvo se nijak politicky neexponovalo, tak skutečnostní zůstávalo, že prostorové vybavení bylo katastrofální.

Slaviček sumarizovalo celkově tristní stav slovy: „*Hust sám o sobě má již velmi „výhodní“, se všeobecným západoevropským pořádkem v přímém kontrastu stojící ráz, který snad po delší době uchvacuje i osoby na západní kulturní poměry zvyklé. Proto právě na tato nejexponovanější místa našeho státu měli by býti dávání úředníci úplně vyškolení, tedy se skálopevným základem odborným, aby mohli uskutečnit poslání státem jim svěřené.*“ Správce úřadu a velitel oddělení stráže bezpečnosti však – dle Slavička – tomuto požadavku zjevně nedostačovali.²⁸

Zdá se, že rozcupování chustského komisařství v únoru 1924 vedlo k celkovému oživení aktivity jeho osazenstva, které zároveň díky zpětné vazbě dostalo návod, co konkrétně je nutné vylepšit a zavést. Zprávou ze 17. června 1924 viceguvernér totiž ohlásil buď přímé napravení některých dříve odhalených nedostatků, nebo alespoň rozpracování nápravy. Na druhou stranu bylo zřejmé, že bez novostavby nebude možné některé nedostatky odstranit. To se týkalo zejména věznice, kterou nebylo možno umístit do obecního domu, a jako provizorium se zkoumala možná adaptace dřevníku na dvoře domu Masarykovy 6, kde by se daly získat asi tři cely, které by střežila hlídka v domě umístěná. Celou věc koumal stavební úřad. Totéž se týkalo ubikací mužstva, kdy v obci prostě nebyly vhodné prostory. Naopak další místnost byla získána v Boronavě, kde vznikla dočasná strážnice v budově fary. Tamní řeckokatolický farář Bartoloměj Motrinec poskytl místnost zdarma. Do Boroňavy byli přiděleni trvale tři strážníci.²⁹

Ohledně různých inventářů (vybavení a knihovního) došlo k jejich rozpracování, resp. knihovní již byl hotov a pracovalo se na jeho rozšíření o další nutné tituly. Ve věci spisové služby byl na konci května 1924 povolán do Užhorodu kancelářský pomocník Vaverka, aby byl poučen, co je potřeba jak vést a zavést, přičemž se dle možností postupovalo podle pražského vzoru, který měl ještě zdokonalit mezitím zavedený index všeobecného protokolu, který se již tak značně blížil pražskému vzoru. Vinič pak byl poučen, jak zavést politickou kartotéku a byly mu poslány vzorky, a hlavně potřebné karty v dostatečném množství. Ohledně knihy lhůt bylo shledáno, že lhůtník s 31 poličkami je dostatečně přehledný a prezidiál-

---

27 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

28 Tamtéž.

29 Tamtéž.

ní spisy si evidoval správce úřadu sám v prezidiálním protokolu, který sice nebyl zcela vhodně rozčleněn, ale aspoň spisy byly ukládány podle pražského vzoru do skříně. Dále se jednalo o zakoupení pokladny pro uschování šifrového klíče, který měl Vinič prozatím uschován „*ve svém psacím stole ve světnici, kterou obývá, takže má stále možnost bezprostředního dohledu nad klíči*“. Dále byly do pořádku dávány jednotlivé evidence, včetně přihlašovacího úřadu, kdy bylo nařízeno spojení se správci internátů, nemocnice a matriky ohledně sňatků, narození a úmrtí. Dále byla do pořádku dána základní kmenová kniha uniformované stráže, jakož i evidence trestů. Naopak separátní záznam o služebních číslech byl shledán jako nadbytečný, neboť byl veden v rámci zvláštní rubriky základní kmenové knihy. Dále byl zaveden poplachový plán za pomoci poplachových lístků užhorodského vzoru a rovněž s úspěchem odzkoušen.³⁰

Značné zlepšení nastalo rovněž v oblasti výcviku uniformované stráže bezpečnosti, kde se sice velitel obhajoval, že s ohledem na nenaplněnost tabulek nebylo možné zorganizovat cvičné střelby, ale i tak mu bylo nařízeno, aby se dohodl s místní vojenskou posádkou. Absence výcviku v plavání a zacházení se člunem byl odstraněn svépomocí, neboť strážník Kruliš byl jako bývalý dlouholetý příslušník rakousko-uherského námořnictva dostatečně kvalifikován. Potřebný člun se pak podařilo získat zdarma od místních rybářů. Problémem zůstával tělesný výcvik, neboť chyběla nutná prostora, ačkoliv několik příslušníků chodilo do Sokola. V oblastní zdravotního výcviku se opět uplatnila svépomoc, kdy se vedení školení ujal velitel oddělení coby magistr farmacie, ovšem určité nedostatky zůstávaly v oblasti lékařského vybavení, kdy chyběly přesné pokyny od užhorodského ředitelství, které samo mělo obtíže s vyřízením této otázky u policejních lékařů, neboť tito měli teprve dodat příslušné návrhy.³¹

Ostatně tvrdý odsudek byl možná dobrou motivací pro kritizované funkcionáře. Květoslav Reisinger (nar. 12. května 1890) po válce působil v Praze jako kapitán Sboru národní bezpečnosti³² a jak uvidíme, u chustské policie zůstal, přičemž se stav jeho oddělení zlepšoval, a na jeho adresu již nepadaly výtky. Rovněž tak Vinič nepochybně zapracoval na zlepšení celkového stavu úřadu.

Květoslav Reisinger během okupace působil v Praze a po válce byl vyšetřován pro podezření z kladného postoje k okupantům, neboť na stole měl říšskou vlajku a v kanceláři obraz Adolfa Hitlera.³³ Svědci dále uvedli, že občas zdravil zdviženou pravicí a ostatním tuto povinnost také připomínal. Očistná komise pro veřejné za-

30 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

31 Tamtéž.

32 NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 9399, sign. R 820/13, manipulační období 1941–1950.

33 ABS, f. Vrchní očistná komise pro státní a veřejné zaměstnance 1945–1948, sign. 312-24-1, fol. 2.

městnance při Zemském národním výboru v Praze však Reisingera osvobodila. Reisinger doznal, že na stolku měl nacistickou vlajku a „na oko projevoval někdy loyálnost [!] k Říši. Činil tak ze strachu o sebe, svoji rodinu a podřízené, poněvadž jeho bratr byl od června 1939 vězněn v koncentračním táboře a u něho byly konány prohlídky.“ Jeden ze svědků potvrdil, že Reisinger byl opakovaně vyslýchán gestapem. Kromě toho jeho syn Romeo (nar. 1. dubna 1922 v Mukačevu) během svého nasazení v rámci 9. praporu vládního vojska dezertoval a následně byl Němci popraven³⁴ dne 25. dubna 1945 ve Veroně. Po válce byly jeho ostatky exhumovány a pohřbeny na veronském ústředním hřbitově.³⁵ Další syn Rinaldo byl pracovně nasazen v Lipsku, odkud dvakrát utekl. Po prvním útěku však byl dopaden a několik týdnů vězněn. Posléze z Lipska utekl znovu, a ještě v létě 1945 byl nezvěstný.³⁶ Italská jména synů jsou snadno vysvětlitelná tím, že jeho manželka byla Rosina Cangelini.³⁷ Kromě toho bylo zjištěno, že byl svým způsobem podivín a po zdravotní stránce nebyl zcela v pořádku. Této obraně komise uvěřila, resp. tomu, že konal „v důvodné bázni“ a pod vlivem svého zdravotního stavu, tudíž činy mu nebylo možné dávat za vinu.³⁸ Kromě toho další svědci doložili, že šířil letáky s projevy prezidenta Edvarda Beneše, finančně podporoval rodiny zatčených a pomáhal likvidovat udání.³⁹ Takto byl zachráněn policista Jan Kraus (nar. 23. dubna 1903), který o k německému hlásivšímu se praporčíkovi Vítkovi prohlásil, že „je to kurva německá“, neboť na jeho udání bylo gestapem zatčeno 11 policistů z Nuslí, z nichž se polovina nevrátila domů. Reisinger sepsal s udavačem Josefem Kotenem protokol takovým způsobem, že Kraus nebyl zatčen, a naopak byl Reisingerem varován.⁴⁰

Dne 13. listopadu 1924 proběhlo předání úřadu mezi Viničem a Tieftrunkem zejména po stránce materiální a finanční, např. 800 korun položky „potřeby pro důvěrnou policejní službu“, a zároveň byl nový správce poučen o vedení účetnictví, ale i stavu jednání o novostavbě komisařství a poměru mezi úřadem a majiteli budov. Vedle těchto a dalších provozně-ekonomických záležitostí došlo k předání kvalifikačních listin, informací o organizaci zpravodajské služby, podávání situačních zpráv, politických poměrech a šifrového klíče, jakož i k poučení o záležitostech některých zaměstnanců.⁴¹ Tieftrunk však záhy ve dnech 3. až 17. prosince

---

34 ABS, f. Vrchní očištná komise pro státní a veřejné zaměstnance 1945–1948, sign. 312-24-1, fol. 3.

35 Tamtéž, fol. 29; Československý voják, časopis 1. čsl. divize v Taliansku, 17. VI. 1945, č. 5.

36 ABS, f. Vrchní očištná komise pro státní a veřejné zaměstnance 1945–1948, sign. 312-24-1, fol. 15.

37 ABS, f. OEK MV – Reisinger, Květoslav (nar. 12. května 1890).

38 ABS, f. Vrchní očištná komise pro státní a veřejné zaměstnance 1945–1948, sign. 312-24-1, fol. 3.

39 Tamtéž, fol. 9.

40 Tamtéž, fol. 21.

41 DAZO, fol. 41, opis 1, d. 66, fol. 2, 4–5.

1924 čerpal dovolenou, kterou nemohl ze služebních důvodů vybrat dříve, tudíž jej zastupoval komisař Jan Andrlík,⁴² a na konci roku úřad Tieftrunk opustil znovu, neboť mu zesnula matka.⁴³ K této smutné události se pojilo i to, že ač jako správce úřadu měl nárok na třípokojový byt, tak prostorová situace v Chustu vedla k tomu, že musel bydlet v pronajatém pokoji, který nevyhovoval po zdravotní stránce, takže s úspěchem zažádal o vyplácení náležitého příspěvku.⁴⁴

Dne 15. prosince 1924 proběhla v úřadu inspekce vedená opět košickým policejním ředitelem Slavičkem, která konstatovala, že umístění komisařství je stále nevyhovující a snahy jak samotného úřadu, tak policejního ředitelství o dohodu s obecním zastupitelstvem ohledně výhod pro zamýšlenou novostavbu zůstaly ze strany samosprávy zcela oslyšeny a naopak obecní zastupitelstvo 14. listopadu 1924 na podnět Ivana Kurtyaka se jednohlasně usneslo na výzvě, aby si komisařství do 1. května 1925 našlo jiné – vhodnější – místnosti, přičemž do té doby měl úřad hradit polovinu nákladu na udržování, vytápění a osvětlení věznic. Kurtyak se ostatně podívoval, kdy obec souhlasila s příspěvkem na státní policii, protože v minulosti údajně bylo usneseno, že obec ničím nepřispěje. S ohledem na tento postoj obce se doporučovala výstavba vlastní státní budovy.⁴⁵

Po administrativní stránce se podařilo dát do pořádku prezidiální protokol. Všeobecný protokol měl být znovu zaveden, jakmile dorazí objednané knihy. Inventář zařízení a knihovny byl znovu založen, ovšem knihovna byla dosti skromná. Kromě toho se vedly politické záznamy a citlivé spisy se uchovávaly v pokladně. Kniha lhůt se nevedla, ale lhůty se zanášely do tzv. lhůtníků, což bylo shledáno jako vyhovující. Dále se vedly záznamy pokut, kancelářského paušálu a důvěrného fondu. Zarážející byla rovněž skutečnost, že ačkoliv přednosta obdržel 800 korun na státně bezpečnostní agendu, na částku nesáhl. Nákup novin nebyl z úsporných důvodů povolen a úředníci si ze svého kupovali pouze Lidové noviny.⁴⁶

Po personální stránce stál v čele úřadu vrchní policejní komisař Arnošt Tieftrunk a k úřadu byl z Prahy exponován policejní komisař Jan Andrlík. Kancelářský personál doplňoval jeden oficiant a jeden kancelářský pomocník. Policejní ředitelství v Užhorodě usilovalo o navýšení systemizace o tři další kancelářské pomocníky. Z celkových šesti civilních strážníků byli čtyři Maďaři a dva Češi. Dále byl k dispozici úřední zřízenec.⁴⁷

42 DAZO, fol. 7–8, 10.

43 Tamtéž, fol. 13.

44 Tamtéž, fol. 17, 23.

45 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

46 Tamtéž.

47 Tamtéž.

Trestní, soudní, přestupkovou a spolkovou agendu vedl Jan Andrlík, který se však musel vyrovnat s tím, že úřadu scházela většina pomůcek a jediný pokrok tkvěl v tom, že „bylo zavedeno snímání otisků prstů osob v trestní evidenci vedených“.⁴⁸ Policejní agent I. třídy František Studený byl vybrán k tomu, aby se v Praze zúčastnil kursu identifikace zločinců na dálku na základě pražskými policisty získaných zkušeností z mezinárodního kursu v Kodani.⁴⁹

Ostatně potěšující bylo, že v rámci bezpečnostní služby došlo k zavedení pořádku do evidence soudně trestaných osob a osob trestaných policejním komisařstvím, včetně indexů. Komisařství docházely policejní věstníky z Prahy, Bratislavy, Košic a Užhorodu. Dále byly vedeny evidence osob pod policejním dozorem a vypovězených osob. Kromě toho se každý týden konaly tzv. honičky, tedy razie. Do pořádku byla dána též evidence spolků, zábav, barových, divadelních a filmových představení.⁵⁰ Došlo rovněž k zavedení řádu do přihlašovacího úřadu a evidence obyvatelstva, jakož i hotelových přihlašovacích lístků. Přihlašovací oddělení dále vedlo knihu vězňů.⁵¹ Po zdravotní stránce se jednalo o vyřešení otázky policejního lékaře, kterým byl ustaven dr. Lakatoš. Kromě toho byla zavedena evidence prosti-tutek, které byly pod stálým dohledem.⁵²

Poměr k ostatním úřadům a vojsku byl dobrý s výjimkou zaměstnanců finančního ředitelství, na které si stěžoval Jan Andrlík. Důvod byl prostý: pracovníci finančního ředitelství se opíjeli, nerespektovali zavírací hodiny a rušili noční klid. Díky „energickému zakročení se [!] strany policejního komisařství a po častém policejním potrestání“ sice podali rozverní zaměstnanci finančního ředitelství stížnost na činnost policie, která však komisařstvím byla „patričně vyřízena“.⁵³

Ve vztahu k oddělení stráže bezpečnosti bylo konstatováno, že dříve zjištěné závady byly odstraněny (např. nově byla založena rodinná kniha, do pořádku se daly záznamy o služebních číslech, výzbroji a dovolených) a úřadovalo se „celkem správně“, což byl úspěch, protože „z trestu bylo propuštěno dosud 12 mužů, a to po většině pro opilství a rvačky“. Celkem mělo komisařství k dispozici 40 uniformovaných strážníků, z nichž dva právě absolvovali školení nováčků v Užhorodě, a jeden sloužil v kanceláři. Celkem se jednalo o 13 nadstrážníků, 24 definitivních strážníků a jednoho prozatímního strážníka. Po národnostní stránce šlo o 30 Če-

---

48 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

49 NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – prezidium (dále PP), kart. 263, sign. P 59/19, manipulační období 1921–1930.

50 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

51 Tamtéž.

52 Tamtéž.

53 Tamtéž.

chů, sedm Rusínů a jednoho Slováka. Z nich bylo 13 svobodných, 25 ženatých a v oddělení sloužilo celkem 24 legionářů. V uvedeném přehledu se zjevně nepočítalo s nováčky ve výcviku. Určitou kuriozitu představovalo, že oddělení mělo dva muže vyléčené ze syfilis a jeden trpěl souchotinami. Zdravotnický výcvik mužstva zajišťoval velitel oddělení, „*který jest magistrem pharmacie [!]*“, tudíž se postaral o doplnění sanitární výstroje a potřebných léků. Konečně se prováděly i cvičné střelby a zaváděl se plavecký výcvik vedený jedním strážníkem. Většina mužstva tak již uměla plavat, ovšem chyběly loďky. Pravidelně se konala fyzická cvičení, včetně jui-jitsu. Školení mužstva se konalo dvakrát týdně a obden se cvičili ve čtení a psaní. Kromě toho se pořádaly i cvičné poplachy. Problém byl s nespolehlivými pistolemi Praga. Komisařství dále mělo šest pušek, devět svěracích řetízků, jednu svěrací kazajku a pás.⁵⁴

Komisařství stavělo pět denních hlídek a na noc dvě dvoumužové a jednu jednomužovou hlídku. V Boronavě byly trvale dislokováni tři muži a dva přidělování, kteří se střídali po třech dnech. Ve službě se velmi osvědčila dvě zakoupená jízdní kola.⁵⁵

Odborová odbočka vznikla v březnu 1924, ale do dne inspekce se její činnost nerozvinula.⁵⁶

Slavíčkova inspekce shledala, že komisařství učinilo „*potěšitelný pokrok*“, který byl připisován hlavně přidělenému Andrlíkovi, který „*jeví o službu policejní skutečný zájem a zdá se, že na vybudování tohoto úřadu má značnou zásluhu*“, která byla podtržena zlepšováním bezpečnostní služby a která šla jednoznačně na Andrlíkův vrub. Pochvalu si vysloužilo i oddělení stráže bezpečnosti, které „*pracuje dobře a s chutí*“. Tieftrunk nebyl kontrolou nijak hodnocen, protože v době jejího konání dlel na dovolené.⁵⁷ Je však nepochybné, že na zlepšení stavu se podílel i odvolaný Vinič se setrvavším Reisingerem, jehož oddělení bylo nyní pochváleno.

Andrlík se v důsledku okupace dostal po válce do určitých problémů pro styk s různými úředníky protektorátní správy.⁵⁸ Nicméně Andrlíkova služba u policie, která započala 22. února 1920, se skončila až 28. února 1951, kdy s ním byl rozvázán pracovní poměr.⁵⁹

Bez ohledu na výsledky kontroly se Policejní ředitelství v Užhorodě snažilo pro komisařství získat lepší prostory, ale postoj zastupitelstva byl setrvale nepřá-

54 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

55 Tamtéž.

56 Tamtéž.

57 Tamtéž.

58 ABS, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-1-320, fol. 2.

59 ABS, f. OEK MV – Andrlík, Jan (nar. 14. dubna 1895).

telský a snaha získat prostory v novostavbě budovy hotelu narazila na přemrštěný požadavek 60 000 korun nájemného. Problémem bylo, že v novostavbě by se nedala bezpečně umístit věznice. Neúspěchem skončila i další snaha získat vhodnější prostory pro věznic v podobě adaptace dřevníku v domě č. 6 na Masarykově ulici, kdy k úpravě nedal souhlas majitel domu a náklady byly tak vysoké, že byly pro provizorium zcela zbytečné.⁶⁰

V dubnu 1925 sdělil viceguvernér do Prahy, že po inspekci vykonané užho-rodským policejním ředitelem Václavem Vohlídalem je komisařství „v dobrém stavu“ a že proti Tieftrunkovi „nebylo shledáno žádných námitek. Vzhledem na nedostatek starších, zapracovaných a k samostatnému vedení úřadů způsobilých policejních konceptních úředníků nelze toho času provést změny v obsazení správcovství tohoto úřadu a nejeví se toto nyní též nutným“.⁶¹

Tento nadějný rozkvět poněkud ohrožovala zpráva, že byl zaslán návrh na zrušení chustského policejního komisařství.⁶² Maďarský list Kassai Ujság v lednu 1926 horoval pro ponechání státní policie v Chustu, neboť se obával návratu do stavu, kdy před jejím zřízením „byl Hust, čítající 16.000 duší, hlavním hnízdem vlamačů [!], kapsářů a podloudušů. Neminulo jedné noci, aby nebyly spáchány 2–3 loupeže neb krádeže“, a policie byla nutná i pro potlačování pašování, zejména lihu.⁶³ Proti zrušení státní policie se v roce 1926 postavil rovněž místní rabínát s odkazem na nezbytnou ochranu místního židovského obyvatelstva.⁶⁴ V této době se objevily zprávy, že by se státní policie přesunula z Chustu do Velkého Sevluše.⁶⁵ Ostatně již na přelomu let 1921 a 1922 se objevily hlasy, dokonce z řad četnictva a civilních úřadů, že by bylo záhodno zřídit ve Velkém Sevluši státní policii a v Kiralyháze expozituru policejního komisařství,⁶⁶ resp. četníci o tamní municipální policii bez okolků napsali: „Místní policie jest vůbec nečinná, neškolená, nedbalá a netečná, nestojí vůbec pod kuratelou a nehodí se ani k doručování obyčejných obsílek“.⁶⁷

Ke zrušení policie však prozatím nedošlo.

---

60 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

61 Tamtéž.

62 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

63 Štátny archív v Košiciach, f. Policajné riaditeľstvo v Košiciach, kart. 4, sign. Mat/504/3/0.

64 NA, f. Předsednictvo ministerské rady (dále PMR), kart. 145, sign. 280/2.

65 Podkarpatské hlasy, 18. XII. 1926, č. 145.

66 DAZO, f. 63, opis 4, d. 180, fol. 1–2v.

67 Tamtéž, fol. 1.

Varovná inspekce

Dne 13. července 1928 bylo komisařství podrobeno další inspekci, která si povšimla, že v dozorovaném obvodu zahrnujícím Chust a obce Boroňavu a Čebreně tvořili polovinu obyvatel Rusíni následováni židovskou menšinou, přičemž politicky dominovali komunisté, kteří tvořili drtivou většinu obyvatel Boroňavy, a silná byla též přítomnost kurtyakovců a stoupenců maďarské křesťansko-sociální strany. Kontrola dále připomněla, že město prožívalo stavební i obchodní rozmach, tudíž se inspekční zpráva stavěla proti ideám na zrušení komisařství a navrhovala vyčkat alespoň ještě rok, než se uvidí, jak se situace bude dále vyvíjet.⁶⁸

Jako u většiny policejních komisařství byla dislokace nevyhovující jak prostorově a stavebně, tak i svojí roztržitostí. Alespoň vybavení nábytkem bylo řešeno „*uspokojivě*“, ovšem na některých kusech chyběla inventární čísla, i když samotný inventární seznam byl veden vzorně.⁶⁹

V čele úřadu stál vrchní policejní komisař Arnošt Tiefertunk, který obstarával osobní záležitosti, agendu státobezpečnostní a rovněž policejní soud. Smluvní konceptní úředník Julius Slováček vedl bezpečnostní oddělení, jakož i agendu spolkovou, shromažďovací, tiskovou a zábav⁷⁰ a po dobu Tiefertunkovy nepřítomnosti, např. z důvodu dovolené, řídil úřad.⁷¹ Další úředník vypomáhal s vyřizováním prezidiálních záležitostí a čistopisů. Velitelem uniformované stráže bezpečnosti čítající 30 mužů byl Květoslav Reisinger a stav civilních strážníků čítal sedm mužů. Hodnocení policejní posádky nebylo povzbudivé: „*Personál není ani kvalifikovaně způsobilý, ani početně dostatečný, aby úřad vybudoval a vedl na žádoucí úrovni a bude nutno jej řádně vyměnit a doplnit*“.⁷²

Úřadování a spisová služba u oddělení uniformované stráže bezpečnosti bylo vedeno řádně a včas. Z celkového počtu 30 mužů bylo 26 ženatých a národnostně převažovalo 22 Čechů nad sedmi Rusíny a jedním Slovákem. Dva muži byli přiděleni na kancelářské práce. Denně byly stavěny dvě hlídky v městě a další dvě hlídky v Boronavě. S ohledem na množství služeb byl personál přetížen a dva služební bicykly na tom nic neměnily. Stráž byla kupodivu stále vyzbrojena nespolehlivými pistolemi Praga, které bylo nutno nahradit. Další výzbroj představovaly 24 pušky vzor 1924 (Mauser). Zbraně byly v roce 1928 ke dni kontroly použitý několikrát

68 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930; f. PP, kart. 256, sign. P 59/2, manipulační období 1921–1930, včetně rukopisného originálu zprávy.

69 Tamtéž.

70 Tamtéž.

71 DAZO, f. 41, opis 1, d. 66, fol. 15, 21, 29, 34, 44, 49, 58.

72 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930; f. PP, kart. 256, sign. P 59/2, manipulační období 1921–1930.

(dvakrát obušek a čtyřikrát došlo ke střelbě – dvakrát proti vzteklým psům a dvakrát při pronásledování delikventů). Odborný výcvik a školní střelby probíhaly řádně a rovněž disciplína stráže byla „*uspokojující*“, ale prostory strážnice a ubikace bylo „*zapotřebí aspoň vyběliti*“.⁷³

V administrativě byly shledány některé nedostatky, např. nevyřízené staré spisy či zcela chybějící evidence pokut a trestů na svobodě uložených policejním soudem. Ohlašovací oddělení se dále muselo vypořádat s přejmenováním ulic. Ačkoliv komisařství mělo množství evidencí (osob politicky nespolehlivých a politicky exponovaných; spolků, zábav, shromáždění a divadelních představení; cizinců; vypovězených osob; pašeráků; povozníků a fiakristů), vedlo je „*velmi primitivně, nedostatečně*“ a pochybovalo se o jejich úplnosti a aktuálnosti. Inspekce proto raději doporučila jejich úplně nové založení! Kriminální oddělení teprve zřizovalo přehledy osob, na něž byly vydány zatykače a těch, po kterých se pátrá: „*Dosud evidence osob těch vede se v knize velmi primitivně a ne dosti přehledně.*“ U kriminálního oddělení bylo dále konstatováno, že jsou objednány nové prostředky pro daktyloskopii. Stejně tak byl objednan fotoaparát, který dosud absentoval.⁷⁴

Ačkoliv bývalo zvykem, že v místě působnosti policejního úřadu obstarával agendu cestovních a zbrojních pasů, tak v Chustu tuto agendu držel okresní úřad a policejní komisařství na jeho žádosti zjišťovalo údaje o žadatelích. Kontrola pochopitelně i z prestižních důvodů požadovala, aby došlo k nápravě v této věci. Po hospodářské stránce se jevil úřední paušál jako nedostatečný a revizi účetního a pokladního hospodaření vykonal nadřízený úřad naposledy v roce 1924...!⁷⁵

Výše naznačené problémy vedly k velmi nelichotivému závěru:

„*Policejní komisařství v Hustu jak svým ubytováním, tak i svou úřední činností nepůsobí dojem příznivým, naopak vzbuzuje dojem úřadu nehotového, neúplného a řádně nefungujícího.*

Místnosti, jak již bylo podotčeno, pro definitivní umístění nevyhovují, věznice je naprosto nezpůsobilá.

Správce úřadu, vrchní policejní komisař Arnošt Tiefertunk, není ani fysicky způsobilý k vybudování a vedení úřadu; je totiž silně nahluchlý, takže se nemůže telefonicky vůbec a ústně velmi těžko dorozuměti.

Mimo to neprojevuje nijak potřebné agilnosti, iniciativy a energie, aby úřad aspoň uspokojivě mohl vybudovati a vésti.

Je proto nezbytně nutno, aby nahrazen [!] byl způsobilým úředníkem, má-li úřad svému účelu aspoň uspokojivě vyhovovati.

---

73 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930; f. PP, kart. 256, sign. P 59/2, manipulační období 1921–1930.

74 Tamtéž.

75 Tamtéž.

Ostatní úřednictvo a zaměstnanectvo, jsouc bez náležitého vedení a dozoru, rovněž nevyvinuje náležitě píle a chuti k práci a mimo to kvalitativně ani počtem na rostoucí agendu nestačí.

Bude proto třeba doplniti personál ještě aspoň jedním iniciativním a svědomitým úředníkem a 2 gážisty neuniformované stráže, aby shledané nedostatky mohly býti odstraněny“, neboť jen tak bylo možné vést řádné evidence „a vůbec povznést úroveň úřadu na potřebnou výši.“⁷⁶

Je ostatně více než pravděpodobné, že si Tiefertunk svoji nedostatečnost uvědomoval, protože zřejmě necítil dostatečnou náklonost k policejní službě, neboť na podzim 1924 si podal žádost o službu u finanční správy na Slovensku, která se mu však ozvala až v předjaří 1927, přičemž tuto možnost dodatečné změny oboru služby vážně zvažoval, ale chtěl znát bližší údaje.⁷⁷ Navíc i dříve zmiňovaná absence energie mu přes zjevnou odloučenost na Podkarpatské Rusi nebránila, aby se na začátku roku 1926 zasnoubil a oženil v Čechách.⁷⁸

Jedním z následků inspekce z července 1928 bylo rozhodnutí z podzimu 1928, že Arnošt Tiefertunk bude přeložen a vedením úřadu se pověří jiný konceptní úředník. Dalším krokem bylo přidělení aktuánského tajemníka Bernarda Freiwalda,⁷⁹ který převzal zastupování od Slováčka,⁸⁰ a dvou gážistů mimo služební třídy z Mukačeva. Jediné, s čím Zemský úřad v Užhorodě nechtěl nic dělat, bylo umístění úřadu, o němž bylo známo, že je zcela nevhodné; dle zemského úřadu „nelze, však zjednatí zlepšení an obec pro svoji chudobu se brání příhodnou budovu vystavěti“.⁸¹

Nelze však pochybovat, že za uvedenými personálními přesuny stála i meztím udavší se causa Boroňava, která se široce diskutovala jak v tisku, tak na půdě Národního shromáždění, které předcházela ještě jedna stížnost komunistických poslanců na chustskou policii.

Žlutácká policie

Poslanec Ivan Mondok spolu s dalšími soudruhy podal 28. dubna 1928 naléhavou interpelaci ministroví vnitra ohledně výnosu Arnošta Tiefertunka, kterým 23. dubna 1928 sdělil, že bude trestat střety mezi stávkujícími (příležitostnými) a nestávkujícími (stálými) povozníky, a to vězením do šesti měsíců nebo pokutou

76 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930; f. PP, kart. 256, sign. P 59/2, manipulační období 1921–1930.

77 DAZO, f. 41, opis 1, d. 66, fol. 43–43v.

78 Tamtéž, fol. 27.

79 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

80 DAZO, f. 41, opis 1, d. 66, fol. 62.

81 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

do 6000 korun. V případě potřeby byl ochoten zorganizovat dovoz povozníků ze Slovenska a historických zemí. Vysvětlení komisařství spočívalo v tom, že stávkovali pouze příležitostní povozníci-majitelé polností, kteří se povoznictví věnovali jen přes zimu, protože se jinak starali o své pozemky. Naopak stálí povozníci, závislí jen na této činnosti, nechtěli stávkovat, protože neměli jinou obživu, a tudíž ani zájem něco vystávkovat ve prospěch příležitostných povozníků. Stálí povozníci požádali policii o ochranu před předáky stávkujících, kteří byli povětšinou komunisty. Důvod byl prostý, došlo např. k napadení povozu na mostě a shození nákladu dřeva do vody. Jinému povozníkovi shodili naložené cihly, poškodili vůz a zbili samotného povozníka. Dále se stalo, že povozu byla ukradena kola, rozřezány postroje a ostříhání koně. U jedné novostavby byla dokonce rozbořena zeď, protože cihly byly dovezeny během stávky. Policie se tyto bojůvky snažila eliminovat silou a bylo podáno mnoho trestních oznámení. Autor odpovědi úřadu, Julius Slováček, doslova uvedl: „*Chování se zdejších komunistů jest vůbec tak nesnesitelné a barbarské, že přísné legálními prostředky pořádek učiniti zde jest vyloučeno.*“ Úřad doznával, že část o dovozu stávkokazů nebyla „*snad na místě, resp. že nebyla zcela legální, třeba však vzíti v úvahu tu okolnost, že proti takovýmto hordám legálními prostředky se nic nedocílí.*“ Na druhou stranu, výhružka měla bezprostřední efekt, kdy část stávkujících začala pracovat a stávka jako taková skončila do týdne. Celkově si pak Slováček stěžoval na chování komunistů, kteří např. v Boroňavě starostovi vyřezali 34 ovocných stromů a podobně poškodili i další osobu. Jistému agrárníkovi rozbili střechu a dalšímu zlikvidovali okna. Jinému rolníkovi pak odnesli asi 20 metrů plotu, kterým přehradili ulici. Kromě toho docházelo k útokům na jednotlivé osoby.⁸²

Odpověď ministra vnitra samozřejmě opomíjela tvrzení chustského komisařství, že nelze postupovat vždy zcela legálně, nýbrž konstatovala, že vyhláška byla vedena snahou o ochranu stálých povozníků a jejich majetku před hrubým násilím stávkujících. Odpověď však uznala, že pasus o dovozu stávkokazů nebyl přípustný a byla proto učiněna příslušná opatření. Jinak však nebylo komisařství co vytýkat. Dodatečně bylo ministerstvu sděleno, že již 25. dubna 1928 došlo k odstranění naříkané vyhlášky „*pro nepřipustný doslov stran zaopatření náhradních sil povoznických ze Slovenska a Čech.*“⁸³ Mnohem pozoruhodnější je však zjištění, že na Slováčkova slova, že vždy nelze postupovat zcela legálně, Ministerstvo vnitra nijak nereagovalo, resp. v dané složce o tom nemáme doklady ani ve formě např. poznámky, že toto se do úředního záznamu nemůže napsat a že podobné úvahy nemohou státnímu úředníkovi ani přijít na mysl. Je možné, že věc byla řešena telefonicky či ústně, aby se záležitost zbytečně nerozšiřovala, ale jak uvidíme dále, Chust a jeho komisařství brzy dosáhl mnohem větší známosti.

---

82 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/H/14/1, manipulační období 1925–1930.

83 Tamtéž.

Výprask v Boroňavě

Dějště patrně nejslavnějšího výprasku na meziválečné Podkarpatské Rusi – obec Boroňava – slula ve svém okolí jako nebezpečná obec a bašta komunistické strany,⁸⁴ kde docházelo k politicky motivovaným útokům na příznivce agrární strany,⁸⁵ ale z obce pocházela i většina v roce 1927 pozatýkaná a odsouzené skupiny šesti banditů, kteří ozbrojeni puškami a ručními granáty přepadávali usedlosti,⁸⁶ ba se říkalo, že „*Boroňava jest džunglí republiky, kde není zákona, není státní moci, a že na Boroňavu nestačí celá hustská policie*“.⁸⁷ Jestliže Ministerstvo vnitra přešlo mlčky a bez jakékoliv reakce zmínku o nemožnosti dodržovat legální postupy v dohledovém obvodu chustského policejního komisařství, zákrok tamní státní policie ze začátku září 1928 hojně okomentovala KSC všemi po ruce jsoucími prostředky.

Konflikt se ve výsledku vykládal tak, že skupinu policistů vedených obvodním inspektorem I. třídy Karlem Klinderou,⁸⁸ která přijela na náhlou razii, napadlo několik výrostků, které policie rozehnala obušky. „*Hned potom bylo z polí a zahrad, kam se výtržníci rozprchli, slyšeti křik, nadávky a nářek. Původ nebylo možno zjistiti, poněvadž následkem nastalé naprosté tmy nebylo lze se orientovati. Je pravděpodobné, že jiná část obyvatelstva boroňavského napadla prchající a využívaní situace mstila se za utrpěné křivdy.*“⁸⁹ Policisté se měli vydat na místo křiku, ale na místě samém už nikoho neobjevili.⁹⁰

Prezídium Zemského úřadu v Užhorodě zpočátku informovalo prezídium Ministerstva vnitra v tom smyslu, že po vyšetřování se domnívá, že celá věc proběhla tak, že 8. září 1928 bylo do Boroňavy vysláno 18 policistů v civilním oblečení, jejichž úkolem bylo provést razii s ohledem na zvýšený počet případů rušení pořádku a skutkům proti majetku. V obci se hlídka rozdělila na menší skupinky, z nichž jedna, složená ze tří mužů, byla napadena mladíky, kteří po ní házeli kameny. Policisté útočníky rozehnali obušky. Jenže tím to neskončilo a policisté začali do domovů nahánět i další mladíky, kteří s útokem neměli nic společného, přičemž policisté k tomuto účelu využili v obci hojně rostoucí lískové pruty.⁹¹ Vyšetřování a ani poškození neuvedli, že by byli bití něčím, co by připomínalo či přímo bylo spleteným

84 Шляхом жовтня. Том II. 1924–1929 рр. Ужгород 1961, № 159, с. 256–258.

85 NA, f. Ministerstvo vnitra I. – prezídium (dále PMV), sign. 225-343-14, fol. 19–20.

86 NA, f. PMV, sign. 225-343-14, fol. 19–20.

87 Tamtéž, fol. 20.

88 Tamtéž, fol. 59.

89 Tamtéž, fol. 20.

90 Tamtéž, fol. 21.

91 Tamtéž, fol. 2–3, 6.

drátem, resp. jen Ivan Babec udal, že k bití užitý předmět „svištěl“ a mohl to být „asi drát“; další napadený mladík Michal Babec vypověděl, že jej bili boxerem.⁹² Vyšetřovací komise vyslechla 15. září 1928 všechny, kdo se jí přihlásili.

Komunistická strana uváděla, že zasahujícími orgány byli zraněni 24 muži a čtyři ženy. Událost medializovala jak v denním tisku,⁹³ tak ve svých propagačních materiálech,⁹⁴ kdy nechybělo ani varování, že je to předzvěst toho, že v republice „budou požity v celé říši rumunské a mussoliniovské metody“,⁹⁵ tak také na půdě poslanecké sněmovně, kde výslovně vinila vrchního komisaře Tieftrunka, kterého charakterizovala slovy „hluchý a úplně nezpůsobivý“ k vedení úřadu, a kritice neunikl ani „korupčník komisař Slováček“.⁹⁶ Ostatně hned 10. září přijeli do obce poslanec Josef Gáti a senátor František Chlouba s lékařem a fotografem, kteří zdokumentovali následky události z 8. září.⁹⁷ Případu si rozsáhle všiml ve své reportážní knize rovněž Vašek Káňa.⁹⁸ Alois Muna na schůzi v Kladně 13. září 1929 pak líčil, že policie „vyvlékla 40 občanů z bytu a zbičovala je boxery a sedm z nich vyvlékla před kostel, kde je zbičovala a řekla jim, že to byla malá ukáзка“.⁹⁹ Případ vzbudil zájem i sociálně demokratických poslanců, kteří rovněž podali interpelaci vládě,¹⁰⁰ o níž informoval stranický tisk,¹⁰¹ ale vyskytl se i tisk, který o věci referoval poměrně věcně.¹⁰² Celkem záhy se rozpoutaly i tiskové souboje dle stranické příslušnosti,¹⁰³ co přinesly ostatní noviny,¹⁰⁴ přičemž o kolonialismu nehovořil jen komunistický tisk.¹⁰⁵ Ve prospěch policie pak celkem pochopitelně referovaly Podkarpatské hlasy,¹⁰⁶ které byly nejen

---

92 NA, f. PMV, sign. 225-343-14, fol. 7–8.

93 Rudé právo, 15. IX. 1928, č. 218; 16. IX. 1928, č. 221; 23. IX. 1928, č. 227; Rudý večerník, 14. IX. 1928, č. 217; 15. IX. 1928, č. 218; 17. IX. 1928, č. 219; 22. IX. 1928, č. 224;

94 V bojích se zocelila KSČ. Sborník dokumentů o bojích a persekuci Komunistické strany Československa v letech 1921–1938. Praha 1956, s. 114–115 a pozn. č. 80 na s. 538.

95 Manifest Komunistické strany Československa všemu pracujícímu lidu. S. I. [1928], s. 9.

96 V bojích se zocelila KSČ. Sborník dokumentů o bojích a persekuci Komunistické strany Československa v letech 1921–1938. Praha 1956, s. 130–139.

97 Шляхом жовтня. Том II. 1924–1929 рр. Ужгород 1961, № 240, с. 376–377.

98 Káňa, Vašek: Zakarpatsko. Reportáž ze života ukrajinského proletariátu v Československu. Praha 1932, s. 80–85.

99 NA, f. PMV, sign. 225-343-14, fol. 43.

100 Tisk Národního shromáždění č. 1788/VIII a XII.

101 Právo lidu, 19. IX. 1928, č. 222; Sozialdemokrat, 20. IX. 1928, č. 224; 25. IX. 1928, č. 228.

102 Lidové noviny, 13. IX. 1928, č. 465; Československá republika, 6. X. 1928, č. 239.

103 Pondělník, 17. IX. 1928, č. 38; Venkov, 21. IX. 1928, č. 225.

104 Prager Tagblatt, 22. IX. 1928, č. 226.

105 Deutsche Zeitung Bohemia, 14. IX. 1928, č. 219.

106 Podkarpatské hlasy, 16. IX. 1928, č. 211.

osobností vydavatele exčteníka Františka Svojsheho, ale i finančně napojeny na státní správu a agrární stranu.¹⁰⁷

Zbitými obyvateli byli identifikováni někteří policisté a bylo na ně chustským státním zastupitelstvím 26. října 1928 podáno trestní oznámení (obvodní inspektoři Michal Szér, Jan Hisze, Josef Vals, Josef Mikuš, nadstrážníci Vladimír Holoubek, Michal Chmár, Ladislav Soukup, Josef Nohejl),¹⁰⁸ ale jak Krajský soud v Chustu rozsudkem z 11. října 1929, tak Vrchní soud v Košicích dne 28. ledna 1930 policisty zprostil obžaloby pro nedostatek důkazů a nakonec disciplinární komise 11. července 1930 jednomyslně odmítla návrh na zavedení disciplinárního řízení,¹⁰⁹ které potvrdil i užhorodský policejní komisař, který „*nabyl přesvědčení, že nevina všech výše uvedených byla osvobozujícími rozsudky dvou soudních instancí plně prokázána*“.¹¹⁰

Celý exces zpečetil osud Arnošta Tieftrunka coby správce komisařství, kterému již dřívější hlášení nebyla příznivě nakloněná. Nahnutý byl rovněž osud smluvního konceptního úředníka Julia Slováčka, u nějž se počítalo s rozvázáním služebního poměru, neboť „*dopustil se v poslední době opětně činů, jež vyšetřovány byly*“ užhorodským policejním ředitelstvím¹¹¹ a mezitím byl zproštěn služby¹¹² a dočkal se i výpovědi.¹¹³ Z vedoucích úředníků mohl být prozatím v klidu jen Reisinger, u kterého chtěl viceguvernér přistoupit k opatření až později.¹¹⁴ Tieftrunk měl být přeložen do Mukačeva a správou komisařství pak převzal policejní komisař JUDr. Jaroslav Hálek,¹¹⁵ který přišel právě z Mukačeva.¹¹⁶ K předání úřadu mezi Tieftrunkem a Hálkem došlo 3. ledna 1928.¹¹⁷

Celý případ viceguvernér reprezentoval tak, že jednak nedošlo k žádnému vážnému zranění a že rozhodně nešlo „*o nějakou 'trestní expedici', nýbrž o policejní hlídku, která byvši napadena překročila meze sebeobrany a rozehnala i ty z mladíků po vsi se potulujících, kterými nebyla ohrožována*“.¹¹⁸

107 Podrobněji k vydavateli Podkarpatských hlasů a jím řízeným novinám viz Hubený, David: František Svojshe. Četník – novinář – kriminálník. In: Dejiny, č. 1, 2022, s. 62–84.

108 NA, f. PMV, sign. 225-343-13, fol. 1v.

109 Tamtéž, fol. 55.

110 Tamtéž, fol. 55v.

111 Tamtéž, fol. 3.

112 Tamtéž, fol. 14v, 16.

113 Tamtéž, fol. 54.

114 Tamtéž, fol. 4.

115 Tamtéž, fol. 5.

116 DAZO, f. 41, opis 1, d. 66, fol. 63.

117 Tamtéž, fol. 65–66.

118 NA, f. PMV, sign. 225-343-14, fol. 4.

Shodou okolností krátce po incidentu prováděl užhorodský policejní ředitel inspekci komisařství, což vedlo k domněnce, že věc osobně vyšetřoval, ale teprve při příjezdu se dozvěděl, co se stalo. Vyslechl ústní hlášení, nařídil písemnou zprávu a zároveň vyslechl deputaci z obce, která prohlásila, že přišla dobrovolně, protože se šířily zprávy, že byla vyvolána policejními orgány. Deputace si stěžovala na poměry panující v obci,¹¹⁹ přičemž případů násilí a ničení majetku, ale i úrody, stěžovatelé dokládali skandální množstvím.¹²⁰ Vohlídal během inspekce nařídil zřízení strážnice přímo v obci a její osazení dvěma uniformami.¹²¹ Jelikož již v minulosti existovala v Boroňavě strážnice, je zřejmé, že došlo k jejímu zrušení. Její obnovení přitom navrhoval Tieftrunk již na počátku roku 1927, kdy si stěžoval, že nemá dostatek sil na její osazení, resp. policisté by museli dostávat přídavek na vedení dvojí domácnosti.¹²²

O poměrech v obci svědčí, že již dva týdny po incidentu, v noci z 20. na 21. září 1928, se uniformované strážní bezpečnosti podařilo zatknout tři boroňavské občany, kteří v Chustu a okolí spáchali několik vloupání. Během poslední výpravy do Chustu tito kriminálníci „*vypáčili dveře v několika staveních, utrhali zámky, vylámali okna a kradli mezi tím vše, co jim přišlo do rukou. Svůj lup shromažďovali v jedné zahradě za městem.*“ Při následném pronásledování policií si jeden z lupičů vymkl nohu a zbyli dva „*za nejvyšší bouře a lijáku byli ještě téže noci pronásledováni a na pastvinách u Boroňavských lesů během několika hodin dopadeni a zatčeni.*“ Předpokládalo se, že se jednalo o součást skupiny lupičů trápících širé okolí a přepadávajících pocestné.¹²³

Střelba u monastýru

Neklid na Chustsku se projevil opět ve dnech 1. a 2. srpna 1929, kdy se v Boroňavě konala řeckokatolická pouť, a zároveň se chystaly komunistické protiválečné demonstrace, což vyvolalo obavy, zda nedojde k nějaké srážce mezi věřícími a komunisty, tudíž byla do Boroňavy vyslána hlídka pěti uniformovaných policistů a dva agenti, kteří měli pozorovat situaci a sloužit jako spojky s komisařstvím, neboť mezi Boroňavou a komisařstvím nebylo telefonické spojení. Oba agenti byli vybaveni vlastními motocykly.¹²⁴ Druhého srpna před obědem byli policisté vyzooměni igumenem Motrincem z kláštera, že mu jeden boroňavský obyvatel

---

119 NA, f. PMV, sign. 225-343-14, fol. 9.

120 Tamtéž, fol. 86–86av.

121 Tamtéž, fol. 21.

122 Шляхом жовтня. Том II. 1924–1929 рр. Ужгород 1961, № 159, с. 258.

123 NA, f. PMV, sign. 225-343-14, fol. 37.

124 NA, f. PMV, sign. 225-343-13, fol. 2.

sdělil, že mnoho komunistů z obce a dalších vesnic je ukryto v lese za klášterem, kde konají tábor, odkud pak zamýšlí napadnout monastýr. Tři policisté se ihned vydali na místo, kde zpozorovali z dálky 50 osob, ale po přiblížení zjistili, že se na místě ukrývá asi 500 osob. Policejní agent Kozák a obvodní inspektor Szér se snažili přivolat hlídku, aby informovala komisařství o nutnosti vyslat posily. Mezitím policisté, kteří objevili ukryté komunisty, vyslechli řeč Michala Vološčuka, který posluchače vyzýval, aby se pomstili za rozhánění demonstrací z 1. srpna. Velitel hlídky vyzval komunisty dvakrát k rozchodu, ale když nikdo nereagoval, pokusili se policisté zadržet boroňavského starostu jménem Michal Babec, ale Michal Vološčuk vykřikl „*Hurá na ně, pobijte je, psy, špicly!*“, načež byl Babec vyrván z moci hlídky, která byla ihned obklíčena. Policisté se pokusili ustoupit, ale dav na ně zaútočil kamením a z lesa na hlídku bylo vystřeleno „*asi 6 ran z revolverů.*“ Policisté proto vystřelili do vzduchu, aby upozornili další hlídku, a zaujali obranu, kterou záhy posílil příchod druhé hlídky.¹²⁵

Policisté se obávali, že střelba z revolverů ohrozí poutníky z kláštera, který ležel za ostřelovanými příslušníky stráže bezpečnosti,¹²⁶ tudíž z pušek opětovali palbu a vystřelil 12 ran, policejní agent Kozák z revolveru vypálil pět ran. To vedlo k rozptýlení davu, který však policisté nepronásledovali, aby se v lese nestali terčem útoku ze zálohy. Mezitím dorazila v autobuse z komisařství posila vedená okresním inspektorem Reisingerem v počtu 16 mužů, ale to již bylo po celé události. V Boronavě bylo ponecháno pět mužů, k dalším výtržnostem však již nedošlo. Z řad policie ani obyvatelstva se nepřihlásil nikdo jako zraněný. Policisté následně zatkli celkem 14 osob. Komisařství navíc zjistilo, že část účastníků (např. Michal Vološčuk, Alexander Timko, Vasil Onofrej, Demeter Rusanuk a Vasil Jurišinec) měla zažádáno o vystěhovalecké pasy do Belgie, tudíž informovalo užhorodskou zprostředkovatelnou práce a tamní policejní ředitelství, aby je při vyzvednutí zatkli, neboť bylo zřejmé, že se mnozí nevrátí domů. K jejich zatčení došlo již 6. srpna 1929.¹²⁷

O celé události bohatě informoval tisk, ovšem často s věcnými chybami či vymyšlenými zraněnými policisty a klacky napadenými poutníky.¹²⁸ Naopak Karpatká pravda věc líčila jen jako další doklad násilného chování české policie vůči komunistům, přičemž při zásahu mělo dojít k fyzickému násilí vůči ženám, starcům a dětem.¹²⁹

125 NA, f. PMV, sign. 225-343-13, fol. 2v.

126 Tamtéž, fol. 2v–3.

127 Tamtéž, fol. 3.

128 Lidové noviny, 4. VIII. 1929, č. 389; Expres, 5. VIII. 1929, č. 176; Národní listy, 5. VIII. 1929, č. 213; Prager Abendzeitung, 5. VIII. 1929; Národní osvobození, 6. VIII. 1929, č. 214.

129 Шляхом жовтня. Том II. 1924–1929 pp. Ужгород 1961, № 295, с. 470–472; Karpatká pravda, 18. VIII. 1929, č. 11.

Dočasné povznesení úřadu

Ve dnech 4. až 12. února 1930 provedl kontrolu Policejního ředitelství v Užhorodě a jeho podřízených komisařství Nejvyšší účetní kontrolní úřad, který se zaměřil na provozně-ekonomické a účetní záležitosti. Ostře bylo kritizováno, že komisařství (stejně jako ostatní části ředitelství) používalo sedm uniformovaných příslušníků ke kancelářským pracím, což bylo považováno kontrolujícím úřadem za zcela nepřípustné,¹³⁰ ale praktická potřeba převážila nejen v Chustu nad ideami nejvyšší kontrolní instituce.

Dne 12. května 1930 provedl další inspekci vládní rada Lev Jech ze Zemského úřadu v Užhorodě, který shledal, že úřad je vybaven jedním konceptním, jedním aktuárským úředníkem a jedním vrchním kancelářským oficiantem, kteří všichni vedli referáty. Vedle inspektora policejní stráže bylo k dispozici dalších 32 uniforem a šest civilních strážníků, z nich ale pět uniforem a dva agenti vypomáhali s kancelářskými pracemi (jen za rok 1929 dosáhl počet spisů 16.217) a další uniformovaný strážník doručoval poštu, neboť u úřadu chyběl zřízenec. Alespoň na úklid byla najata síla. Prezidiální protokol spolu s indexem vedl policejní agent Václav Kozák. Spisy byly uloženy v dubové skříni v kanceláři přednosta úřadu JUDr. Antonína Fleka, přičemž šifry byly umístěny v pokladně, kam byly ukládány i další citlivé spisy. Bylo nařízeno zavedení výpravní knihy prezidiálních spisů. U prezidiálního i všeobecného protokolu bylo shledáno, že několik málo spisů nebylo zaneseno, popř. u nich chyběly některé náležitosti. Bylo konstatováno, že s ohledem na miniaturní velikost úřadu a nízký počet úředníků (tři i s přednostou úřadu), nelze agendu lépe rozdělit, kdy samostatně působilo jen přestupkové oddělení a velitelství stráže bezpečnosti. Z toho vyplynulo, že přednosta úřadu vyřizoval prezidiální agendu, jakož i hospodaření úřadu, včetně státní bezpečnosti a dohledu na veškerou činnost úřadu s výjimkou přestupkového oddělení a velitelství stráže bezpečnosti. Tím se ovšem přednosta dostal i do určité obtíže, kdy vedl seznam cenných nálezů, který byl sice v pořádku, ale nikde nebyl zanesen „zlatý prsten, který přednosta od předchůdce převzal a o němž spis není k nalezení“, což samozřejmě žádalo nápravu v podobě objevení příslušného spisu.¹³¹

Již uvedený policejní agent Václav Kozák vedl agendu cestovních pasů, kdy u spisů byly přiloženy též peníze a kolký, což inspekce shledala jako nevhodné. Kromě toho vedl ještě evidenci cizinců, kterou bylo nutné nově založit. Agendu zbrojních pasů obstarával vrchní kancelářský oficiant František Holubec a přihlašovací agendu zajišťoval obvodní inspektor uniformované stráže Ladislav Krupečka, jenž abecedně evidoval přes 15.000 osob. Dále vedl domovní archy dle ulic. Tato agenda byla hodnocena jako velmi přesná. Kromě toho se vedly četné další

---

130 NA, f. PMV-dod., kart. 1354, sign. VII/U/3, manipulační období 1931–1935.

131 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

evidence, konkrétně hledaných osob (abecedně a dle trestního činu), evidence filmů, kniha vězňů, ztráty a nálezy, zabavené věci, trestní rejstřík, evidence tuláků, seznam fiakristů, evidence motorových vozidel a šoférů, přehled politicky nespolehlivých osob, evidence zábav a zakázaných tiskopisů. Naopak chyběl přehled spolků, veřejných místností a záznamy o prodeji jedů a výbušnin. Úřad byl vybaven pro daktyloskopii a fotografování, které obstarával obvodní inspektor neuniformované stráže Michal Szér, s potřebnou daktyloskopickou kartotékou a sbírkou fotografií. Samotné fotografování se však z prostorových důvodů konalo na dvoře.¹³²

Zcela nevyhovující byl stav věznice, která byla sice umístěna v hlavní budově komisařství, ale skládala se jen ze dvou kobek. *„Cely neodpovídají ani nejprimitivnějším potřebám hygienickým. Obě dvě jsou úplně vlhké, bez oken a opatřeny pouze dřevěnou pryčnou. Světlo vniká do jedné nepatrným světlíkem, do druhé pouze malým otvorem vyříznutým ve dveřích“*.¹³³

Již zmíněné přestupkové oddělení vedl aktuárářský tajemník Bernard Freiwald, který měl věnovat větší pozornost vymáhání uložených pokut. Velitelství uniformované stráže okresního inspektora Květoslava Reisingera bylo umístěno v jedné místnosti s trestním referentem. Strážnice a ubikace mužstva byly nevhodně umístěné, a to v domě na Masarykově ulici č. 10, která sice byla veliká, ale od zbytku úřadu umístěného ve čtyřech malých místnostech obecního úřadu, přeci jen exiteritoriálně dislokovaná. Doufalo se, že brzy bude přikročeno k výstavbě nového obecního domu, a tedy i novému umístění úřadu.¹³⁴

Nepřekvapí, že správce úřadu žádal přidělení kancelářského úředníka a zřízení a posílení uniformované stráže o čtyři muže a přidělení náhrady za přeloženého policejního agenta Karla Tlustého. Celkově však bylo konstatováno, že *„přes nedostatečné umístění úřadu a nedostatek úřednictva jest stav úřadu dobrý a jest též zřejmě viditelná snaha nynějšího správce úřadu dra Antonína Fleka, aby dal úřad do úplného pořádku“*.¹³⁵ Koneckonců se projevila určitá Flekova zkušenost, neboť nastoupil k policii 5. května 1922 a sloužil až do svého pensionování 30. června 1950.¹³⁶

Finanční revize zaznamenala jen menší nepřesnosti na místě odstraněné, ale bylo nutné aktualizovat inventář, který sice odpovídal skutečnosti, ale bylo doporučeno sestavit i přehled vybavení jednotlivých místností s ohledem na stěhování jednotlivých kusů nábytku. Shledané závady (kromě dislokace) byly do podzimu

132 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

133 Tamtéž.

134 Tamtéž.

135 Tamtéž.

136 ABS, f. OEK MV – Flek, Antonín (nar. 21. září 1890).

1930 odstraněny s výjimkou výpravní knihy pro prezidiální spisy, která měla být zavedena až od 1. ledna 1931.¹³⁷

Srážka u Chustnice

Jestliže případy z roku 1928 v důsledku nástupu velké hospodářské krize ustoupily do alespoň mírného zapomnění, tak v roce 1931 se Chust dostal opět do celostátního povědomí. Při regulaci potoka Chustnice protékajícího Chustem a prováděné firmou Weishaus vypukla 10. července 1931 stávka, která vedla k dalšímu velkému střetu státní moci s komunisty vedenými agilním senátorem Ivanem Lokotou.¹³⁸

Podle hlášení Bernarda Freiwalda mohla být stávka „*odstraněná ihned povolností zaměstnavatelovou. Nestane se tak, poněvadž by byla dotčena ješitnost a povýšenost tribuna lidu Lakata [!]. Za českým Duchcovem, za slovenskými Košutami [!] musí přijít nezbytně podkarpatoruský Chust.*“ Komunistický senátor Ivan Lokota spolu s 12 důvěrníky si pro střet vybral 20. červenec, kdy se ve městě konal výroční trh, tudíž příchozí zástupy lidí policii ztížily identifikaci možných výtržníků.¹³⁹

Komisařství preventivně přistoupilo k určitým opatřením v podobě vyslání zesílené hlídky uniformované stráže bezpečnosti složené z nadstrážníka Aloise Zadiny, obvodních inspektorů II. třídy Ladislava Krupičky, Jana Biši, Mikuláše Džumoráta a Františka Mainze vedených obvodním inspektorem II. třídy Ignácem Kolářem. Hlídka dorazila na místo před sedmou hodinou ráno a rozdělila se tak, že Kolář s Krupičkou zůstali u pracujících dělníků a zbytek hlídky byl umístěn do blízké zahrady okresního úřadu.¹⁴⁰ Krátce na to se začaly objevovat skupiny stávkujících, kteří však zase odešli. Po sedmé hodině se objevil senátor Lokota s pěti stávkujícími, přešli potok a odešli. Brzy však na místo dorazil dav přibližně 200 osob, které postupovaly z levého i pravého břehu Chustnice k místu, kde pracovalo sedm dělníků.¹⁴¹ Proud jdoucí po pravém břehu vedl Lokota, zatímco proud z levého břehu dirigoval Ivan Chimčuk. Podle úředního hlášení velitel hlídky Kolář vyšel davu vstříc a oslovil Lokotu: „*Pane senátore, vyzývám Vás jménem zákona, abyste se stávkujícím davem nepodnikal žádných násilností vůči pracujícím dělníkům, abychom nebyli nuceni proti stávkujícím zakročiti!*“ Toho Lokota nedbal a rovnou Koláře uhodil do obličeje „*velkým kamenem, který měl v ruce*“. Kolář

---

137 NA, f. PMV-dod., kart. 1323, sign. VII/I/17, manipulační období 1925–1930.

138 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 191; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 32.

139 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 16.

140 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 191–192; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 32.

141 Tamtéž.

s Krupičkou ustoupili několik kroků k ulici Krivé, kde již stála skupina čtyř policistů, kteří opustili zahradu.¹⁴² Policisté se tak dostali z otevřeného prostranství, kde mohli být snadno obklíčeni, do místa, kde se mohli bránit náporu vedeného jen z jedné strany.¹⁴³ Dav sledoval couvající dvojici policistů a dělníků, přičemž další výzva policistů Lokotovi, aby zanechal násilí, byla Lokotou odmítnuta slovy: „Hurá na ně“, a ustupující skupinku zasypala sprška kamení, které měli někteří stávkující již připravené ve vacích a kapsách, popř. je sbírali přímo na místě. Třetí výzva k rozchodu patrně nebyla pro veliký hluk vůbec slyšet.¹⁴⁴ V ustupující skupině byl kamenem do hlavy zraněn dělník Josef Brun, který z rány silně krvácel.¹⁴⁵ Podle pozdějšího hlášení byl Brun udeřen do hlavy železnou tyčí přes oko; úder mu vyrazil několik zubů, načež v bezvědomí spadl na zem, kde byl několikrát ještě bodnut do boku.¹⁴⁶ Ještě podle další verze byl napaden několika osobami, z nichž jedna ho dvakrát udeřila železnou tyčí do hlavy a jednou do prsou, načež jej další útočník kamenem uhodil do hlavy a po tomto úderu omdlel.¹⁴⁷ Asi nepřekvapí, že Brun vypovídal, že Lokota volal: „Zabijte je“...¹⁴⁸

Po Brunově vyřazení došlo k zásahu kamenem do Kolářova pravého lokte, který následně vydal rozkaz: „*Použití střelné zbraně jednotlivě!*“¹⁴⁹ Hlídka pak při ústupu ulicí Krivou kolem okresního úřadu na křižovatku ulic Krivá a Úzká vystřílela 26 nábojů.¹⁵⁰ Na křižovatce Kolář využil snížení hluku, aby Lokotu a dav vyzval k rozchodu. Lokota však se zdviženou rukou, v níž měl kámen, vyrazil na nadstrážníka Josefa Chréna, ale svůj útok nedokončil, protože policista tasil šavli. Na to se Lokota s davem vzdálil Úzkou ulicí. Prchajícího Lokotu začala sledovat skupina civilních strážníků Studeného, Széra a Kozáka, kteří spěchali na místo srážky podpořit tísněné kolegy. Civilní strážníci pak za pomoci pěti uniformem dostihli Lokotu na dvoře stranického sekretariátu, kde Lokotu zatkli. Uniformovaná

142 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 191–192; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 32.

143 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 34.

144 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 192; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 32v.

145 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 193; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 33.

146 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 16v.

147 Тамтє́ж, fol. 40v.

148 Тамтє́ж.

149 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 193; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 33.

150 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 193; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 16v, 33 a 40v.

stráž musela vyklidit nádvoří, načež vyrazili civilní strážníci s Lokotou na komisařství. Zadržžený senátor však zdvihl ruce nad hlavu a volal: „*Nedejte mne! Neopouštějte od stávky! Mne policie arestuje!*“ Ještě téhož dne byl po výslechu předán státnímu zastupitelství. Aktuárářský tajemník Bernard Freiwald, který zastupoval na dovolené dlícího správce úřadu vrchního policejního komisaře Antonína Fleka, byl ještě před střetem opakovaně instruován, že v případě zadržení senátora Lokoty musí vyrozumět předsednictvo senátu, ale v důsledku chaosu vyrozuměl v 11:05 mylně prezidium Národního shromáždění.¹⁵¹ Ostatně komunistický tisk vířil informacemi, že úřady nedokázaly řádně informovat senát o Lokotově zatčení.¹⁵² Pozdě odpoledne předala policie Lokotu místnímu státnímu zastupitelství.¹⁵³ Původně jej chtěli předat dříve, ale jak bylo ministerstvu hlášeno, nechali zadrženo senátora ještě naobědvat.¹⁵⁴

Freiwald povolal na pomoc ještě četnictvo a vojsko a zorganizoval Brunův převoz do nemocnice. Ostatně Freiwald se o použití zbraní dozvěděl od okresního hejtmana, neboť celá srážka se mu udála pod okny jeho úřadu, tudíž mohl Freiwalda informovat s opravdovým přehledem.¹⁵⁵ Tři dny po incidentu dorazili do města senátor František Nedvěd, poslanec Josef Hrubý a redaktor Rudé pomoci JUDr. Ivan Sekanina.¹⁵⁶

Z řad policistů byli kameny zraněni Ignác Kolář, František Mainz a Mikuláš Džumorát, které vyšetřil MUDr. Lakatoš s tím, že se jedná o lehká zranění zhojitelná přibližně do osmi dnů.¹⁵⁷ Obdobně byl zraněn dílovedoucí Josef Barnič. Naopak vážně byl postižen Josef Brun, který byl těžce zraněn na pravém oku a u něhož byly obavy, že přijde o zrak. Ošetření mu poskytla nemocnice v Berehově, odkud pak přišla zpráva, že mu byl zachráněn zrak. Z demonstrujících byl střelbou zraněn Demeter Bogáš, kterému bylo prostřeleno svalstvo ruky. Těžce byl zraněn Mikuláš Hinčák, který byl dopraven do nemocnice v Sevuši, kde však zemřel v šest hodin¹⁵⁸ ráno dne 22. července v důsledku rozsáhlých vnitřních zranění, která se dle sdělení nemocnice nedala nijak napravit. Po střelbě zavládl

---

151 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 193; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 33–33v, 43.

152 Rudé právo, 24. VII. 1931.

153 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 54.

154 Tamtéž, fol. 55.

155 Tamtéž, fol. 16v–17.

156 Tamtéž, fol. 58.

157 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 194; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 33.

158 Dle jiné zprávy v sedm hodin ráno. NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 40v.

ve městě klid, který nenarušil ani Hinčákův pohřeb,¹⁵⁹ který se konal v Sevluší. Tamní úřady měly zprávy, že komunisté připravují pohřeb, tudíž byla učiněna bezpečnostní opatření a soustředěno četnictvo. Okresní hejtman kromě toho povolal místní stranické předáky, aby je informoval, že „úřad nebude trpěti, aby tento pohřeb byl zámkou k uspořádání politických demonstrací a protizákonných činů“. K okresnímu hejtmanovi se dostavil i poslanec KSČ Josef Hrubý, který na sebe převzal veškerou odpovědnost za klidný průběh akce. Světského pohřbu, zahájeného u domu smutku, se zúčastnilo 700–800 osob, vedle straníků z Berehova a Chustu také obyčejní zvědavci. Většina řečníků mluvila celkem nezávadně, byť např. Hinčákovu smrt dávali do souvislosti s ukončením stávky,¹⁶⁰ jen přihlížející volali maďarsky „vrahové“, „smrt vrahům“, „pomstíme se“, „nechť teče krev vrahů“. Následného samotného pohřebního průvodu za zvuků Internacionály a zpěvu stranických písní se zúčastnilo 350 osob. Na obecním hřbitově pak ještě česky pohovořil senátor Nedvěd, který závěrem řekl: „Nezastavíme boj, pokud proletariát nezvítězí, nesvrhne dnešní buržoasní vládu a nezavlaje na Hradčanech rudý prapor“. Za slovenský proletariát pak promluvil ještě poslanec František Kubáč. Nakonec berehovský stranický představitel, po kterém záhy začaly úřady pátrat, prohlásil: „Neplačme, ale zapřísáhneme se, že tuto vraždu pomstíme“.¹⁶¹ Sevlušský stranický představitel Bejla Rot byl zatčen za tyto výkřiky.¹⁶²

Berehovské státní zastupitelství zamýšlelo Nedvěda stíhat pro protistátní výrok dle § 15, č. 3 zákona na ochranu republiky a k tomuto názoru se připojilo i košické vrchní státní zastupitelství, ale Ministerstvo spravedlnosti bylo „toho názoru, že jde jen o obvyklé komunistické fráze a že nelze proto očekávat, že by senát udělil souhlas ku stíhání senátora Nedvěda“, ale věc se měla vést v patrnosti a stíhání zahájit, pokud by „před nastalým promlčením pozbyl imunity“. Roli hrálo i to, že Nedvěd mluvil česky „a poněvadž přítomní česky nerozuměli, minula se jeho řeč s jakýmkoliv účinkem“.¹⁶³

Ostatně, dle policejního hlášení byl postup komunistů během střetu u Chustnice odsuzován, a naopak chvály došel zákrok policistů. Lokota sám byl propuštěn z vazby místního státního zastupitelství až 27. července 1931. Od střetu na břehu řeky pak o tři dny později bylo dojednáno ukončení stávky.¹⁶⁴

159 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 194; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 33v.

160 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 45.

161 Тамтѣж, fol. 45v.

162 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 104, s. 186.

163 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 20v.

164 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 108, s. 194; NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 33v.

Určitou zajímavost představovala skutečnost, že Ministerstvo vnitra bylo o situaci průběžně telefonicky informováno košickým policejním ředitelstvím, kterému údaje telefonovalo prezídium Zemského úřadu v Užhorodě.¹⁶⁵

Celou věc pak přijela 21. července vyšetřit komise z Užhorodu, ale i tak si Bernard Freiwald udělal čas, aby se sešel na dvoře komisařství s několika stávkujícími dělníky, které vyzval k volbě důvěrníků, kteří by vedli jednání se zaměstnavatelem, přičemž na vyzvání jednajících do procesu několikrát zasáhl,¹⁶⁶ ba Freiwald si pak kladl jako svůj úspěch, že se stávkující a zaměstnavatel dohodli.¹⁶⁷ Vyšetřován byl mimo jiné odborový tajemník Derkač, zda nenaváděl k trestným činům, ale když se nic nepotvrdilo, byl propuštěn.¹⁶⁸ Rudá pomoc, ale i senátoři zjišťovali, zda pro rodinu zemřelého Hinčáka bude moci být dosaženo nějaké státní pomoci, ale Rudá pomoc byla považována za ilegální organizaci, tudíž její žádost byla irelevantní.¹⁶⁹

Jak už to však bývá, nejvíce byl celou událostí zasažen někdo jiný – Julie Hinčáková (nar. 1864), matka zesnulého Mikuláše. Z jejich 10 dětí několik synů padlo ve Velké válce (Jan, Josef, Vasil) či se z války vrátili jako invalidé, kteří pak stejně zemřeli (Jura), další děti zemřely buď v dospělém (Marie) či dětském věku (Vasil, Anna), popř. byly nemajetné a nemohly matku podporovat (Michal), či měly množství vlastních dětí, a tedy i dost hmotných starostí (Katalina se šesti dětmi). Nebohá Julie tak byla dle sdělení viceguvernéra „částečně odkázána na podporu svého syna Mikuláše, ježto syn Michal ji nepodporoval“. Dle jedovatého dodatku, však Mikuláš „nebyl příliš pracovitý člověk“.¹⁷⁰ V dalším hlášení pak bylo uvedeno, že zastřelený Hinčák „byl znám jako rváč a člověk nebezpečný cizímu majetku“, který měl u policie několik záznamů. Hinčáka podle všeho zastřelil Mikuláš Džumurát, přičemž se pak vyšetřovalo, zda mezi nimi nevládlo nějaké nepřátelství, ale zjistilo se, že před osudným dnem nikdy nepřišli do styku.¹⁷¹

Senát Krajského soudu v Chustu usnesením z 27. července 1931 zrušil usnesení vyšetřujícího soudce o vazbě 10 účastníků¹⁷² výtržností s tím, že budou vyšet-

---

165 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 51–59.

166 Tamtéž, fol. 11–11v.

167 Tamtéž, fol. 17v.

168 Tamtéž, fol. 11.

169 Tamtéž, fol. 11v a 14–15v

170 Tamtéž, fol. 19–19v.

171 Tamtéž, fol. 25.

172 Jednalo se o tyto osoby: Michal Mihuk Jurů, nar. 1908; Ivan Chemčuk Metrů, nar. 1897; Vasil Karpinec Michalů, nar. 1899; Ivan Sirka Michalů, nar. 1907; Josef Dubrovský Michalů, nar. 1906; Ivan Erfan Michalů, nar. 1890; Michal Dyačok Michalů, nar. 1901; Ivan Bukovecký Jurů, nar. 1910; Josef Bukovecký Františků, nar. 1889 a Ladislav Nyameš Vasilů, nar. 1912. NA,

řování na svobodě. Chustské státní zastupitelství podalo sice odvolání, které však zamítl košický vrchní soud.¹⁷³

Dle vyšetřování vedeného Lvem Jechem a Václavem Vohlídalem si policie vedla dobře. Vohlídál zdůraznil, že k použití zbraně došlo až ve chvíli, kdy hlídka „neměla-li se nechat ubíti nebo utéci“ již jinou možnost. Komisařství však vytkl, že správně nezorganizovala zpravodajství, tudíž se bez jejího vědomí shromáždilo 200 demonstrantů v komunistickém domě, odkud bez obtíží vyrazili na místo srážky. Vohlídál se domníval, že kdyby komunistický dům byl strážěn, mohla být hlídka závčas posílena na strážnici dlící pohotovostí, která by snad dav rozehnala za „použití obušků nebo šavlí“.¹⁷⁴ Jech dodal, že kameny, které měli stávkující připravené v kapsách a vacích zavěšených kolem krků, byly na hranách přiostržené. Rovněž tak zastával názor, že Lokota chtěl vyvolat rozruch „i za cenu lidské krve“.¹⁷⁵ Jech při svém šetření pozoroval, že po srážce se veřejné mínění stavělo proti komunistům a uznávalo policejní postup, kterému ve shodě s Vohlídalem vytkl nedostatečnou organizaci zpravodajství.¹⁷⁶

Lokota věřil, že stávka bude úspěšná a že do tří dnů dojde ke zvýšení odměn.¹⁷⁷ Po krveprolití se již tušilo, že „senátor Lokota bude československým 'demokratickým' parlamentem vydán a 'demokratickým' soudem také odsouzen jako „původce“ chustského krveprolití. Že bude souzen jako zločinec, protože 'čin spáchal z důvodů nízkých a nečestných““.¹⁷⁸ Komunistický spisovatel Vašek Káňa to zaznamenal ve své brožurce: „Je vrásčitější než dříve, ale jeho vysoká postava je rovná jako svíčka. Popisuje mně svinčik v chustském vězení, kde jsou cely přeplněny lidmi a hmyzem. Vzduch je tam nedýchatelný a o nějakých procházkách na čerstvém vzduchu zatčení ani neslyšeli.“¹⁷⁹ Přesto se těšil na další práci a potvrdil, „že byl napaden Kovalským sekerou, kterou mu vyrval a odhodil stranou, když v tom policie vystřelila do davu“.¹⁸⁰ Antonín Kovalský byl na Lokotovo udání vyšetřován pro napadení sekerou, ale šetření bylo z rozhodnutí prokuratury zastaveno,¹⁸¹ neboť na stavbě se sekerou

f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 41. Mnozí další byli v davu identifikováni, ale nezadrženi. NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 53.

173 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 30v.

174 Tamtéž, fol. 34.

175 Tamtéž, fol. 35.

176 Tamtéž, fol. 36.

177 Káňa, Vašek: Zakarpatsko. Reportáž ze života ukrajinského proletariátu v Československu. Praha 1932, s. 33.

178 Tamtéž, s. 34.

179 Tamtéž, s. 42.

180 Tamtéž, s. 42–43.

181 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 9v.

pracující Kovalský byv kamenem ozbrojeným Lokotou vyzván, aby odhodil sekeru, mu dělník sdělil, že ji odhodí, jakmile Lokota odloží kámen.¹⁸² Na jiný popis události v novinách Lokota odpověděl: „*Hm... co ty napsaly? To už jsem si před tím mohl myslet a jistou věcí je, že hlídací pes musí štěkat, chce-li od pána dostat žrádlo! Oni jsou zrovna takoví, sociálfašisté. Naši robotníci pravdu znají; vědí, jak se vše stalo, ví to celý Chust a celé Zakarpatsko. Štváči se mohou sami přesvědčit, na čí straně jsou sympatie proletariátu.*“¹⁸³ Káňa se případu věnoval i v Rudém právu, kde líčil, kterak „*armáda fízlů, povoláná ze všech okolních měst, zatýkala každého podezřelého na potkání*“, ba ani židovským obchodníkům nevěřila, že chtějí na náměstí jen nakrmit koně a pod pohrůžkou smrti byli vykázáni pryč. Hlavně však přišel se zprávou, že Hinčák měl u policisty jménem „*Žumarad Mikloš*“ vroubek, a tak využil situace a Hinčáka ze dvou kroků střelil. Podle Káni, který reprodukoval informace Bogaše, střet vyprovokovali pracující dělníci, neboť Lokota a další jen mírně přemlouvali přítomné, aby přestali pracovat, ale jeden z nich vztáhl ruku na Lokotu a stávkující začali bránit svého tribuna, načež policie začala ihned střílet, přičemž zasaženého Hinčáka stávkující odnesli do dělnického domu „*špalírem zchlíplých [!] policajtů*“, odkud odjel vozem do nemocnice. Jeho poslední slova prý byla „*a stejně na vás přijde diktatura proletariátu!*“¹⁸⁴ Ve spisech jsou však dochovány výpovědi Demetra Bogaše, který doznal, že celou akci zorganizoval Lokota a že všichni, včetně Bogaše, šli rovnou do útoku a házeli kamením, jak zněla instrukce, třebaš uznal, že pracující dělníci měli lopaty a krumpáče. Bogaš, který byl rovněž zraněn kulkou, byl odvezen do nemocnice stejným vozem, který vezl Hinčáka.¹⁸⁵ Oba zranění stávkující byli v nemocnici vyslechnuti a doznali se k útoku, přičemž ve prospěch policie hovořili i napadení dělníci.¹⁸⁶ Informace o nepřátelství mezi policistou a mrtvým stávkujícím pochopitelně zaujala Ministerstvo vnitra.¹⁸⁷

Noviny přinesly zprávy, že „*Lokota hodil první kámen na pracující dělníky a policii*“.¹⁸⁸ Další zpráva tisku hovořila o tom, že Lokota přímo zranil velitele uniformované stráže a jednomu z pracujících dělníků hozený kámen vyrazil oko. Po zranění dalších policistů policisté dostali rozkaz k použití zbraní, což vedlo k roz-

---

182 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 17.

183 Káňa, Vašek: Zakarpatsko. Reportáž ze života ukrajinského proletariátu v Československu. Praha 1932, s. 43.

184 Rudé právo, 5. VIII. 1931, č. 155. Toto číslo bylo rozsáhle censurováno, detaily viz NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 38–38v. Ve jmenované složce se nachází i celé konfiskované Rudé právo.

185 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 27–28.

186 Tamtéž, fol. 53.

187 Tamtéž, fol. 31.

188 Československá republika, 21. VII. 1931, č. 168.

ptýlení davu. Ovšem jeden z demonstrantů podlehl střelnému zranění. Ještě téhož večera byl Lokota zatčen.¹⁸⁹ Následky střetu během regulace vedly k tiskovým polemikám.¹⁹⁰ Proti policejnímu teroru pak protestovalo např. obyvatelstvo Velkého Bočkova,¹⁹¹ ale třeba také v Oděse, o čemž informoval celostranický i místní stranický tisk.¹⁹²

Akce se stala také předmětem několika interpelací¹⁹³ a záhy o ní referoval komunistický tisk, který mimo jiné naznačoval, že komisařství neznalo ani postupy, jak nakládat se zadrženými a po několik dní jim nebylo sděleno obvinění¹⁹⁴ a publikoval i protesty podkarpatoruských straníků proti postupu policie, jakož i požadavky na osvobození Lokoty,¹⁹⁵ nebo informace o protestech proti událostem z Chustu z různých míst Podkarpatské Rusi.¹⁹⁶ Vnitřně strana dávala srážku u Chustnice do souvislosti s přípravami na válku proti SSSR¹⁹⁷ a vůbec upozorňovala, že kapitalisté na demonstrace odpovídají jen kulkami.¹⁹⁸

Klid ve městě panoval jen do 11. ledna 1932, kdy došlo k další potyčce s komunisty a rovněž střelbě, ale tentokrát jen varovné do vzduchu. Tentokrát již komisařství bylo informováno o pohybu několika skupin o stovkách osob. Oddíl policistů u nádraží při vytlačování demonstrantů byl zasypan hozenými kameny, načež vystřelil do vzduchu a útočníci se dali na ústup. Při jejich následování však oddíl do týlu vpadla další skupina demonstrantů. Obvodní inspektor Klindera proto požádal o pomoc¹⁹⁹ a mezitím rozdělil svůj útvar tak, aby vytlačoval obě skupiny. Mezitím jim na pomoc vyjelo 20 četníků a do města přijel senátor Lokota... Jeho promluvu však překazila smíšená skupina četníků a policistů, kterým při vytlačování davu musela být vyslána posila 10 četníků, aby jim byl zajištěn tyl před další skupinou demonstrantů. Lokota se však nevzdal a se skupinou asi 100 lidí vyrazil na okresní úřad, kde spolu s dalšími šesti osobami začal jednat. K budově úřadu

189 Československá republika, 21. VII. 1931, č. 169.

190 Něco ze sociálnědemokratického tisku. In: Komunistická revue, č. 10, 1931, roč. VI., s. 318–319.

191 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 29v.

192 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 111, s. 200–201; Rudé právo, 5. VIII. 1931, č. 155.

193 Nedvěd, Fr.: Ivan Lokota. Politický film z československých dějin o třiceti obrazech s úvodem. [Praha 1935], s. 6–12.

194 Rudé právo, 25. VII. 1931, č. 146.

195 Шляхом жовтня. Том III. 1930–1933 рр. Ужгород 1962, № 106, s. 189–190.

196 Tamtéž, s. 190–191.

197 Tamtéž, s. 182–185.

198 Tamtéž, s. 187.

199 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 61.

ihned vyrazila skupina policistů,²⁰⁰ kteří dav vytlačili během Lokotova pobytu na úřadu. Mezitím za policisty dorazili i četníci. Lokota pak odjel pryč, ale bylo opět poznamenáno, že „počínal si velmi vyzývavě proti orgánům stráže a četnictva. Z jeho jednání bylo zřejmo, že chtěl vyprovokati nějakou srážku, které se předešlo jedině taktním a benevolentním postupem vedoucích stráže a četnictva, kteří nereagovali na jeho zpučné chování“.²⁰¹

Mdlost Lokotovy přítomnosti v lednu 1932 patrně spočívala v tom, že 30. září 1931 se imunitní výbor senátu usnesl, že Lokota může být stíhán za účast na stávce dělníků během regulace potoka Chustnice z 20. července 1931.²⁰² Krajský soud v Chustu jej tak za akci při regulaci Chustnice odsoudil na 14 měsíců, ztrátě úřadu a volebního práva na tři roky. Pro Lokotu bylo rozhodující, že Nejvyšší soud v Brně potvrdil, že Lokota jednal z důvodů nízkých a nečestných, tudíž došlo ke ztrátě volebního práva.²⁰³

Od zrušení policejního komisařství k policejnímu ředitelství

Se značně nedůvěryhodným odůvodněním, že v důsledku reformy státní správy na konci dvacátých let ztratil Chust na svém významu, tudíž již údajně nebyl zájem, aby se ve městě nacházelo policejní komisařství, neboť pozbytím správního významu se poměry ve městě prý uklidnily, byly zahájeny kroky ke zrušení komisařství, ačkoliv ve městě zůstával jeden ze tří podkarpatoruských krajských soudů. Jelikož samotné chustské policejní komisařství bylo tak jako tak nedostatečně věcně i personálně vybaveno, navrhl ministr vnitřní záležitostí jeho zrušení z úsporných a služebních důvodů. Jeho zrušení bez námitek a bez debaty schválila vláda 2. prosince 1932. Vyhláškou ze dne 3. ledna 1933 bylo nařízeno zrušení komisařství ke dni 1. března 1933.²⁰⁴

Zánik komisařství ohodnotil četnický list neutrálními slovy: „Dnešním dnem bylo zrušeno policejní komisařství v Chustu, a proto přichází opět plně ke cti četnictvo. Bylo proto zesíleno o několik příslušníků a bude obstarávati záležitosti v Chustu, které měla státní policie. Doufáme, že se mu podaří plně dostáti svým těžkým povinností.“²⁰⁵

Za druhé republiky došlo k obnově státní police, resp. ke změně dosavadního užhorodského policejního ředitelství na chustské v důsledku zániku bývalého

---

200 NA, f. PMV, sign. 225-760-30, fol. 61v

201 Tamtéž, fol. 63.

202 Nedvěd, F.: Ivan Lokota..., s. 6; Tisk senátní č. 587 z 30. září 1931.

203 Tamtéž, s. 16; Archiv Poslanecké sněmovny, f. Archiv Poslanecké sněmovny, kart. 84, inv. č. 1541.

204 NA, f. PMR, kart. 145, sign. 280/2; kart. 4102, XII. vláda, 4. schůze vlády z 2. prosince 1932, fol. 246 a 265.

205 V Chustu zrušili policejní komisařství. Četnické listy, 1. března 1933 č. 5, roč. VII., s. 39.

hlavního zemského města maďarskými okupanty. Četnictvo zavedením policie ve městě nebylo nadšené.²⁰⁶ S tím pak souvisel pochopitelný zájem o změnu různých příplatků spojených nejen se stěhováním, ale i životem v náhle se zalidňujícím novém hlavním (původně okresním) městě.²⁰⁷ Krátký život druhorepublikového policejního ředitelství však již stojí mimo zaměření tohoto příspěvku.

Závěr

Doba existence Policejního komisařství v Chustu přesáhla jen o několik málo dní dobu 10 let, během kterých úřad čelil příliš častému střídání svých správců, přičemž jen několik z nich bylo náležitě fundovaných a energických, naopak mnozí z nich byli zcela nezkušení anebo postrádali náležitou říznost, takže úřad byl stále ve stavu zrodu, kdy se musely opakovaně zakládat některé základní služební pomůcky. Neustáleností vedení a jeho odbornou nedostatečností trpěly i další části úřadu, ač sbor uniformované stráže bezpečnosti se po prvotní bezradnosti svého velitele velmi dobře vypracoval. Tento latentně neuspokojivý stav je o to překvapivější, že úřad působil ve vysoce neklidné oblasti, kde ve druhé polovině dvacátých let a na počátku dalšího desetiletí docházelo k mnoha násilným střetům. Jedním z možných vysvětlení je skutečnost, že krátce po svém založení v roce 1922 se v polovině dvacátých let objevily úvahy o jeho zrušení, což patrně nadřízené orgány vedlo k tomu, že nechtěly investovat čas, personál a finanční prostředky do v podstatě prozatímního úřadu. Navzdory těmto okolnostem personál dokázal působit v nepřátelském prostředí, vykonat množství úkolů a zvládnout mnohé vyhrocené a životu nebezpečné situace.

206 Policie v Chustu. Četnictvo na Podk. Rusi. Četnické listy, 5. prosince 1938, č. 23, roč. XII., s. 180.

207 Obdrží Chust činovné B? Četnické listy, 20. prosince 1938, č. 24, roč. XII., s. 185.

By the Jungle Republic. Chust Police Station

The duration of the Police Commissariat in Chust exceeded by only a few days a period of 10 years, during which time the office faced too frequent changes of its administrators, few of whom were properly knowledgeable and energetic, while many of them were totally inexperienced or lacked proper management, so that the office was still in a state of infancy, when some basic service aids had to be re-established. Other parts of the office also suffered from the inconsistency of the leadership and its lack of expertise, although the Uniformed Security Guard Corps had developed very well after the initial cluelessness of its commander. This latently unsatisfactory state of affairs is all the more surprising given that the Bureau operated in a highly troubled area where many violent clashes occurred in the second half of the 1920s and the early part of the next decade. One possible explanation for this is that shortly after its establishment in 1922, in the mid-twenties, there were considerations of abolishing it, which probably led the higher authorities to be reluctant to invest time, staff and funds in what was essentially a provisional office. Despite these circumstances, the staff was able to operate in a hostile environment, perform a multitude of tasks, and handle many heated and life-threatening situations.

*Záběry Chustu z roku 1933 dobře ilustrují jak rozlehlost, tak do značné míry vesnický charakter této sídelní jednotky navzdory jejímu hospodářskému vzestupu koncem dvacátých let.
(NA, Fotoarchiv ČTK, přírůstková čísla 286 a 111485)*

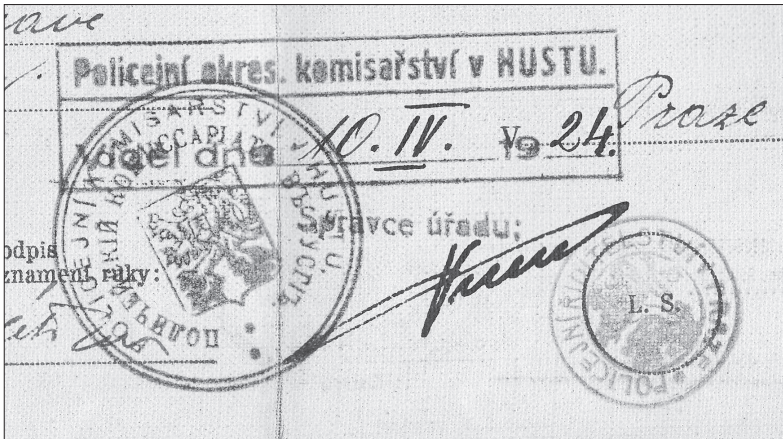
Vrchní policejní komisař František Vinič (nar. 28. března 1891) na snímku z řidičského průkazu z roku 1936 vydaného Policejním ředitelstvím v Liberci. Zdá se, že Vinič se snažil vizuálně splynout s prostředím.

(NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 12426, sign. V 3370/12, manipulační období 1941–1950)

Oddělení sboru uniformované stráže bezpečnosti v Chustu na snímku z 23. března 1924. (Soukromá sbírka Miloše Bernarta)

Detail otisků razítek ve zbrojním pasu policejního koncipisty Jana Andrlíka vydaného v roce 1923 pražským policejním ředitelstvím a vidovaným v roce 1924 Policejním komisařstvím v Chustu (dobově Hustu).
(NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 4389, sign. A 377/5, manipulační období 1931–1940)

Vrchní policejní komisař Jan Andrlík (nar. 14. dubna 1895) spolu s manželkou Marií na dokladovém snímku z roku 1930.
(NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 4389, sign. A 377/5, manipulační období 1931–1940)

Vrchní policejní rada JUDr. Antonín Flek (nar. 21. září 1890) na dokladovém snímku z roku 1948.

(NA, f. Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna, kart. 2216, sign. F 1063/12, manipulační období 1941–1950)

Fotografie boroňavských mladíků seřezaných dne 8. září 1928 pořizená delegací komunistických zástupců Národního shromáždění.
(NA, f. PMV, sign. 225-343-14)

*Senátor KSČ Ivan Lokota.
(NA, Fotoarchiv Ústavu Marxismu-leninismu)*